

zeleno i plavo

plus

Rab

Iz klisura
izrastaju
bedemi grada

Praizvedena svečana pjesma

Pred brojnim uzvanicima i gostima čast da praizvedu novoizabranu himnu "Zavičajju tebi" pripala je domaćem duetu Radojki Šverko i Marku Tolji. Uručene županijske nagrade

Svojih 18 godina postojanja, što bi se moglo nazvati i punoljetnošću, Primorsko-goranska županija obilježila je 14. travnja svečanom akademijom u HKD-u na Sušaku. Pred brojnim uzvanicima i gostima čast da praizvedu novoizabranu himnu "Zavičajju tebi" pripala je domaćem duetu Radojki Šverko i Marku Tolji. Uručene su i županijske nagrade, Katici Ivanišević za životno djelo i godišnje nagrade Rajki Jurđani Šepić i Marini Šantić.

Župan Zlatko Komadina najavio je kapitalne investicije u koje će Županija ulagati u 2011. godine, poput Centralne zone za gospodarenje otpadom Marišćina te prateće ceste, pripremu projektne dokumentacije za Sportsko-rekreacijski centar Platak i Centar za dobrobit životinja u Klani. Posebno se osvrnuo na ulazak Hrvatske u EU, koji bi za razvoj PGŽ trebao označiti prijelomnu točku promjena na bolje, a najviše je upozorio i pozvao na jačanje pravne države

iskorjenjivanjem kriminala i korupcije u vrhovima države, među političkim elitama i državnim menadžerima.

– Da bi se stalo na kraj korupciji i novim nepravdnim preraspodjelama, koje vode sve većem produbljivanju socijalnog raslojavanja i porastu nesig-

urnosti i nezadovoljstva građana, potrebno je imati razvojne politike koje će znati pomiriti našu povijest, našu kulturu, naše poimanje morala i društvenih vrijednosti, našu višestoljetnu pripadnost Europi sa zahtjevima i pritiscima globaliziranog kapitala koji traži najkraći put do profita. Onako kako su se od tih nasrtaja

promišljenom politikom uspješno obranile neke manje europske zemlje, nema razloga da i Hrvatska to ne uradi pažljivo birajući svoje zastupnike i najstrože sankcionirajući sve zlouporabe položaja usmjerene protiv interesa vlastite države, javne imovine i naroda, rekao je Komadina.

"Zavičajju tebi"

Laureati

Marinko Dumanić,
7 godina predsjednik Skupštine
Primorsko-goranske županije

Ako treba birati
između škvera i
Europske unije,
ja sam za
škver

Brod je jedini konkurentni proizvod koji Hrvatska nudi svijetu, koji je postao brend. Svake druge godine brod iz Hrvatske u međunarodnim časopisima je proglašavan brodom godine, po inovacijama, kvaliteti i dizajnu. Prema tome, ako smo u stanju napraviti kvalitetan proizvod, onda mi je nepojmljivo da nismo u stanju zatvoriti njihovu održivost i financijsku konstrukciju

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Predsjednik Županijske skupštine Marinko Dumanić na srpanjskoj sjednici, u skladu s koalicijskim dogovorom, predao je predsjednički mandat. U Županijsku skupštinu ušao je osvojenim mandatom 2001. kao vijećnik HNS-a, krajem 2004. postao je predsjednikom Skupštine, a sada shodno političkom dogovoru s SDP-om iz 2009. i zadnjih izbora, nakon dvije godine predao je mandat članu SDP-a Ingu Kamenaru, novom predsjedniku Skupštine.

Izvan politike je Marinko Dumanić uvaženi gospodarstvenik, aktivan u Lošinjskoj plovidbi - Holding d.d. kao predsjednik Uprave.

pgžkronika

četvrtak, 21. travnja

- U Rijeci u Hrvatskoj čitaonici Trsat na svečanosti Zajednice tehničke kulture PGŽ Željku Oreškoviću posthumno dodijeljena nagrada za životno djelo

- U riječkom Sveučilišnom kampusu na Trsatu napokon proradio i studentski restoran u kojem se može spremati 4.500 obroka koje istovremeno može koristiti i do 750 korisnika

petak, 22. travnja

- Iz Porezne uprave Rijeka objavili da je na području Županije za 2010. godinu najveći dohodak od 2,5 milijuna kuna prijavio jedan građevinski obrtnik

subota, 23. travnja

- U opatijskom hotelu "Kvarner", nastupom Orkestra Akademije Ossiach iz Austrije, započeo ovogodišnji "Festival Kvarner" koji će se tijekom godine sa 6 koncerata održavati pod

pokroviteljstvom PGŽ

- U riječkoj Dvorani mladosti odbojkašice ŽOK "Rijeka" u trećoj utakmici finala pobijedile odbojkašice "Vukovara" i po sedmi puta postale prvakinja Hrvatske

nedjelja, 24. travnja

- Širom Županije katolički i pravoslavni vjernici proslavili Uskrs. Riječki nadbiskup dr. Ivan Devčić predvodio uskrsnu misu u katedrali svetog Vida u Rijeci

ponedjeljak, 25. travnja

- Uskrsnim ponedjeljkom završen produženi vikend koji je na Kvarner privukao čak 20 tisuća gostiju ponajviše iz Njemačke, Austrije, Slovenije i Italije, što je skoro dvostruko više od očekivanoga

utorak, 26. travnja

- U Rijeci u sjedištu Županije, župan Komadina primio izaslanstvo kineske provincije Liaoning sa kojom Primorsko-goranska županija od 2002. g ima potpisan sporazum o prijateljstvu

četvrtak, 28. travnja

- U opatijskom hotelu "Ambasador", pod pokroviteljstvom PGŽ i u organizaciji Vatrogasne zajednice PGŽ započeo dvodnevni 6. međunarodni stručni skup vatrogasaca
- U ponoć završio popis stanovništva u Republici Hrvatskoj. Prvi, nepotpuni rezultati o broju stanovnika po mjestima, općinama i gradovima biti će objavljeni do 30. lipnja

petak, 29. travnja

- U domu u Dražicama održan 18. Dječji festival "Grobnički tiči kantaju" – pobijedio Petar Perušić

subota, 30. travnja

- Župan Zlatko Komadina sudjelovao je u Poreču na sastanku s predsjednikom Odbora regija EU, gospođom Mercedes Bresso i šefom delegacije Europske komisije u RH N.J.E. Paulom Vandorenom

- U Rijeci na području bivše vojarnice na Trsatu održana vježba skoro 400 pripadnika raznih postrojbi i udruga uključenih u županijski sustav zaštite i spašavanja, simuliralo se djelovanje u slučaju potresa

- U Lipi, u znak sjećanja na mještane stradale od njemačkih vojnika i spaljivanje sela 1944. g, održana tradicionalna komemoracija "Lipa pamti", sudionike pozdravio i župan Zlatko Komadina

- U Lokvama po 35. puta održan goranski spektakl – "Žabarska noć". Pobijedio žabac Bihter s ukupno 140 preskočenih centimetara

- U 88. godini u Rijeci preminuo prof. Franjo Starčević, dobitnik Nagrade PGŽ za životno djelo, utemeljitelj Škole mira u Mrkoplju

Sedam godina ste bili na čelu Županijske skupštine. Kako ocjenjujete to razdoblje? Treba li pozitivnom ocijeniti i činjenicu da se Skupština održala bez prevelikih političkih potresa?

- Gledajući čitavo proteklo razdoblje, od mojih deset godina kao vijećnika u Županijskoj skupštini, 7 godina i četiri mjeseca bio sam na funkciji predsjednika Skupštine. Uspoređujući s prethodnim mandatima, kada se Skupština čak i raspala, u ova tri zadnja mandata postojeća koalicija, koja obnaša izvršnu ali i zakonodavnu vlast i u Skupštini ima većinu, je bila toliko taktična i razumna da traži rješenja kako do raskola ne bi došlo. I u tom pogledu možemo biti zadovoljni da smo na civilizirani način odradili, gledajući s mog aspekta, dva i pol mandata.

Ja sam ipak kapetan duge plovidbe

Kako ocjenjujete prigovore da ste Skupštinu vodili "čvrstom rukom"?

- Gledajte, ja sam po habitusu pomorac, a inače sam i kapetan duge plovidbe. A pravilo na brodu vam je vertikalna subordinaci-

ja - što znači da ono što komanda propiše baza ima izvršiti. Ne mogu kazati da sam se na takav način ponašao u Skupštini, ali nešto blizu toga; uvijek sam ekvilibrirao između onoga što piše u Poslovniku i onoga što sam osjetio da je bitno. Naime, ako je određena tema bila na dnevnom redu pustio sam raspravu da ide svojim tokom, bez obzira na vremenska ograničenja. Procjenjujem da čovjek ima pravo dovršiti svoju misao, ukoliko je ne može sažeti u minute ograničene Pravilni-

kom. U tom sučeljavanju mislim da smo uvijek nalazili crtu suživota, da smo razgovarali argumentima i da nije bilo napada na osobu. Uvijek sam zaustavljao rasprave koje su išle u napad na čovjeka, na vrijeđanje osobe kao takve. Nisam dopuštao da vrijeđajući čovjeka rušimo njegove argumente.

Kako onda tumačite ponašanje zastupnika u Saboru?

- U Saboru saborski zastupnici doslovce

vrijeđaju jedan drugoga, pa se onda sudski tuže za klevetu. Mislim da naša Županijska skupština može biti primjer ponašanja mnogim skupštinama, od Sabora pa niže, do gradova i općina. Jer, mi unutar koalicije se nismo morali politički slagati, a onda i koalicija u odnosu na opoziciju, ali smo uvijek imali dovoljno sluha jedni za druge, da saslušamo argumente druge strane.

Županija ne može biti slijepa na gospodarsku realnost

Naslijedili ste Miljenka Dorića, i zapravo funkcija predsjednika Skupštine od utemeljenja Županije pripada HNS-u. Koliki je po vama doprinos HNS-a županijskoj vlasti svih ovih godina?

- Ono što ste istakli, u koaliciji su HNS i SDP ostali svih ovih 18 godina zajedno. Bilo je u različitim razdobljima i drugih vodećih partnera koalicije, poput HSL-a, PGS-a i HSS-a, ali je HNS imao tu privilegiju da kao glavni i najpostojaniji koalicijski partner ima predsjednika Skupštine. Mislim da je to puno značilo i za samu koaliciju, jer je izvršna vlast dolazila od SDP-a, a na čelu zakonodavne Skupštine na čelu je bio HNS-ovac i mislim da je to davalo dobar rezultat jer smo bili na neki način korektiv jedni drugima u određenim prijedlozima. Puno puta sam uočavao i sugerirao županijskom Poglavarstvu prijedloge kakvi mogu doći na Skupštinu, što se i uvažavalo u mnogim situacijama. Drugo, obzirom da dolazim iz privrede i uvijek sam

razmišljao na jedan gospodarski način, nametnuo sam da određene gospodarske teme budu predmet rasprave Županijske skupštine, bilo kao tematske sjednice bilo kao svojevrsna gospodarska vijeća.

Imali smo takvu raspravu vezano za brodogradnju, za riječki prometni pravac i druge gospodarske teme. Bez obzira što Županija nema direktne ingerencije nad privredom, niti može stvarati zakonodavne okvire, ali može stvarati određene preduvjete i mora se opredijeliti što je to od gospodarstva interesantno za njezin ukupni životni prostor i razvoj. Županija ne može biti po strani toga; ona mora stvarati preduvjete, bilo prostorne, planske dokumente koji će uvažavati određenu gospodarsku realnost i sačuvati određene gospodarske grane.

Protiv stečaja i likvidacije brodogradilišta

Što i kako napraviti s brodogradnjom? Na malom prostoru Jadranskog bazena je više brodogradilišta koja jedva da imaju posla. I talijanski div Fincantieri je posrnuo.

- Pitanje je što je Vlada u konačnici dogovorila s Europskom unijom u odnosu na brodogradnju. Vlada je krenula u privatizaciju brodogradilišta, ali od toga još ništa. Ako privatizacija ne uspije onda znamo što slijedi - stečaj i likvidacija.

Ako uspoređujemo nas i Fincantieri, koji su nam ovdje najbliži, ja mislim da bi mi trebali

Domovina (ni)je na prodaju

- Pokušat ću nešto sublimirati o našoj situaciji uoči ulaska u EU na primjeru Palestine i Izraela. Mi smo u zadnjih dvadesetak godina generalno prodavali nacionalnu imovinu i imovinu koju smo naslijedili od svojih predaka, da bismo očuvali neki tobože standard. To su vam radili i Palestinci u zadnjih sto godina. Današnja generacija Palestinaca koja živi u logorima je posljedica toga što su njihovi očevi i djedovi prodali svoja imanja Židovima. Izrael u granicama 1948. godine je sve kupljena zemlja. I meni su mnogi Židovi rekli: jest, to je palestinska domovina, ali to je naša zemlja. I to će se nama desiti: mi ćemo imati domovinu, a stranci će imati zemlju.

slijediti primjer Fincantierija i talijanske politike u odnosu na svoje probleme s brodogradilištima. Unatrag pet godina do danas ništa se bitno u našoj brodogradnji nije dogodilo. Sva restrukturiranja za koja su govorili da treba provesti nisu provedena. Ono što mene osobno začuđuje je sljedeće: ako svako veliko državno brodogradilište, 3. maj, Uljanik, dva u Splitu, te Trogir i Kraljevica, koje imaju u svom sastavu stotine inženjera raznih struka i u stanju su projektirati i izgraditi brod, onda mi je neshvatljivo da ne može izlučiti deset ljudi menadžerske struke koji su u stanju napraviti financijsku konstrukciju održivosti svakog pojedinačnog broda. Ja vjerujem

U Saboru saborski zastupnici doslovce vrijeđaju jedan drugoga, pa se onda sudski tuže za klevetu. Mislim da naša Županijska skupština može biti primjer ponašanja mnogim skupštinama, od Sabora pa niže, do gradova i općina

Novom predsjedniku

Novom predsjedniku Skupštine BiH savjetovao da radi što i ja - znači, da se okrene gospodarstvu i da nameće gospodarske teme, da bude tolerantan u odnosu s vijećnicima, te da razvije dobre odnose u prekograničnoj suradnji s našim susjedima, ali i šire, kao što imamo odlične odnose s važnom kineskom pokrajinom Liaoning, koja ima 42 milijuna stanovnika. Nadam se da će doći do otvaranja kineskog turističkog ureda u Rijeci, a da će naša Turistička zajednica otvoriti ured u Shenyangu, njihovom glavnom gradu. Nedavno sam bio na skupu mediteranskih regija na Siciliji, pa sam saznao da su treći po brojnosti turisti na Siciliji upravo Kinezi. Prema tome, nama da dođe pola milijuna Kineza, ne na Kvarner nego u Hrvatsku, ljudi bi trebali raditi malo više od tri mjeseca!

da takvih ljudi u brodogradilištima ima, i treba ih naći, ali da Vlada koja je vlasnik to nije u stanju učiniti, to mi je baš nepojmljivo. Nameće se pitanje što ako privatizacija ne uspije, je su li onda neminovni stečaj i likvidacija brodogradilišta? Ja sam uvijek protiv stečaja i likvidacije. Uvijek sam govorio: ako treba birati između škvera i Europske unije, ja sam za škver.

I slijede socijalni udari.

- Propašću brodogradilišta nastaje socijalni udar na jadranske županije, a radi se i o ogromnoj tragediji za Hrvatsku koja time gubi svu tehničku pamet - od školstva do brodogradilišta i svega što ono stvara i čini. Brod je jedini konkurentni proizvod koji Hrvatska nudi svijetu, koji je postao brend. Nota bene, u zadnjih dvadeset i nešto godina svake druge godine brod iz Hrvatske u međunarodnim časopisima proglašavan je brodom godine, po inovacijama, kvaliteti i dizajnu. Prema tome, ako smo u stanju napraviti kvalitetan proizvod, onda mi je nepojmljivo da nismo u stanju zatvoriti njihovu održivost i financijsku konstrukciju.

Navoz nosi gubitak, prateća industrija plus

- Ja sam predlagao, međutim nitko ne želi slušati, da krenemo primjerom Fincantierija. Talijanska država je prošla sa svojim brodogradilištima nešto vrlo slično što smo mi prolazili do današnjeg dana. Međutim, u zadnje doba je država strpala sva njihova brodogradilišta pod imenom Fincantieri, znači jedno jedinstveno poduzeće koje ima sjedište u Trstu, a brodogradilišta kao što su La Spezia, Monfalcone, Taranto i slično, imaju egzekutivne proizvodnje sa svojim tehničkim direktorima. Ono što je direktna ugovorila, oni realiziraju. Gledajte, ako je sve strpano pod istu kapu, onda ste vi racionalizirali poslovanje

kroz jednu upravu, pa kroz nabavu, prodaju, tehniku, kadrovski i financijski sektor. Jedinstvena je nabava sigurno jeftinija, nego da svako brodogradilište ima svoju nabavu.

Da li je to još uvijek dovoljno za pariranje Dalekom istoku?

- Ni to nije dovoljno, ali je sigurno korak više nego što je ovo danas, raštrkani škverovi svaki za sebe. Svaki cruiser-brod koji se danas proizvodi u Fincantieriju u Monfalconeu donosi gubitak od 150 do 200 milijuna dolara, ali je u Italiji druga poslovna politika. Jest, navoz donosi gubitak, ali zato sve što je u tokutu Padova - Milano - Torino - Udine - Venecija radi za taj brod. Svi su proizvodi i repromaterijali iz Italije, ugradba je talijanskih poduzeća kao i dizajn opreme. Tu je Italija našla računicu - ako matematički škver i donosi gubitak, sve ostalo donosi plus. I svi su zaposleni i rade.

Mi umjesto da smo zadnjih dvadeset godina stvarali preduvjete da proširimo prateću industriju koja će raditi opremu za brodogradnju, sve smo to suzili. Kod nas je puno toga od prateće industrije jednostavno nestalo.

Što očekivati od Europe?

Može li EU pomoći riješiti naše probleme? Kako vidite Hrvatsku i PGŽ u Europskoj uniji, sada kada je poznat datum hrvatskog ulaska u EU?

- Gledano kroz povijest, mnoga carstva su se stvarala, nastajala, rasla i nestajala. Što će biti s Europskom unijom za pedeset ili sto godina teško je procijeniti, ali današnje naše uzdanje da će Europa riješiti sve naše probleme je zavaravanje. Ja sam duboko uvjeren da ona neće riješiti nijedan naš problem ako ga sami ne riješimo.

Znači, i dalje ste euroskeptik?

- Možemo to nazvati i euroskepticizmom, i euroopreznost, ali ja bih prije za sebe rekao da sam europski realista. Mi ovakvi, sa slabom industrijskom i materijalnom osnovom, sa slabom proizvodnjom i slabim izvozom nemamo što tražiti u Europi. Mi moramo najprije sebe osposobiti da smo ekonomski jaki, a to znači da moramo početi proizvoditi i izvoziti, i stvarati novostvorenu vrijednost. Europa je svoja brodogradilišta likvidirala i ne vjerujem da će prema našima biti milostiva. Ako znamo da Europa ima razvijenu poljoprivredu onda joj naša sigurno ne treba. Njima treba hrvatsko tržište, a pogledajte samo u zaleđu Rijeke, da ne idemo dalje, otvaraju se samo i isključivo strane velike robne kuće i supermarketi, koji ne nude hrvatsku robu.

Svaka zemlja u svijetu bori se da ima pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu, za razliku od nas koji smo stvari postavili naopako pa smo rekli: mi ćemo uvoziti i trgovati. No, bez proizvodnje i izvoza nema ni širenja razvoja, ni zapošljavanja, i mi ćemo se stalno vrtjeti u krug.

Kad smo izašli iz Jugoslavije bili smo mi Hrvati dužni tisuću dolara po glavi stanovni-

ka. Ali je sve bilo naše. U međuvremenu smo sve što je bilo naše od ove velike infrastrukture uspjeli preprodati, kao što su banke, telekomunikacije, javna glasila, energetiku, osiguranja, a sada nas guraju da prodamo i komunalna društva, vodu i tlo. Ja se držim logike pametnog seljaka: ako imam krave neću prodati krave, nego sir, mlijeko i vrhnje. A mi smo Europi već dali i krave i mlijeko i jogurt, sve zajedno.

Sudbina provincije

Da li mislite da promjena vlasti daje bolje šanse za promjene?

- I promjena vlasti, ako neće voditi ovome o čemu sam govorio, nego će nastaviti postojeću politiku povlađivanja svemu i svačemu, i da smo samo tržište a ne rad i proizvodnja, neće ništa bitno promijeniti. Bit ćemo tamo gdje smo i danas. Ekonomsku politiku treba okrenuti za 180 stupnjeva. Bilo bi pametno da naša i pozicija i opozicija na državnoj razini, umjesto što troše silnu energiju na međusobne optužbe, nađe nacionalni konsenzus oko načina izlaska iz ove krize. Imamo tristo tisuća nezaposlenih, zašto dio ne zaposlimo u javnim radovima, kako je to bilo u prošlosti? Možda će izgledati nakaradno to što govorim, ali javnim radovima dalo bi se brzo izgraditi ravničarsku prugu Rijeka-Zagreb.

Još jedna nevolja gospodarske konjunktura je da Grad Zagreb čini 50 posto ukupne privredne aktivnosti. Što da čini periferija?

- Svake godine u Zagreb iz svih krajeva Hrvatske doseli stanovništvo veličine manjeg grada. Vrlo brzo će u Zagrebu i okolici živjeti polovica stanovništva Hrvatske, kao što imamo s Budimpeštom u Mađarskoj i s Atenom u Grčkoj. Što to znači? S ovakvim društvenim uređenjem, kada je sve centralizirano i koncentrirano, provincija odumire. Čak i poduzeća koja su na našem području, imaju sva sjedišta u Zagrebu. Porez na dobit ide u glavni grad. Takav način razvoja nije normalan i nije dobar, i zato bi bilo dobro decentralizirati određene ingerencije sa države na regiju.

Uzmite Županiju. Od svojih tristo i nešto milijuna prihoda godišnje koje stvori po raznim osnovama, pedeset posto od toga su decentralizirana sredstva koja Vlada spušta Županiji za školstvo, zdravstvo, socijalnu skrb i još neke potrebe. No, ako smo mi samo saobraćajci za ta sredstva koje je država namijenila tim djelatnostima, onda je županijski proračun zapravo pola od svega, a tu onda nema prostora za neki razvoj. Rješenje bi bilo u fiskalnoj decentralizaciji i spuštanju ovlasti, a to je ono za što postojeća vlast nikako nema sluha. ■■

Bez obzira što Županija nema direktne ingerencije nad privredom, niti može stvarati zakonodavne okvire, ona mora stvarati preduvjete, prostorne i planske dokumente koji će uvažavati određenu gospodarsku realnost i sačuvati gospodarske grane

Marinko Dumanić: Ja sam duboko uvjeren da EU neće riješiti nijedan naš problem ako ga sami ne riješimo

Marišćina kreće nakon deset godina priprema

Najveći dobitak uz ostalo biti će sortiran i obrađen otpad

Radovi na izgradnji Županijskog centra za gospodarenje otpadom Marišćina trebali bi otpočeti koncem godine kada bude odabran izvođač na natječaju koji je u tijeku. Predviđa se da bi Marišćina godišnje trebala zbrinjavati do 120 tisuća tona otpada

Napisala: Barbara ČALUŠIĆ
Snimili: Petar FABIJAN i Damir ŠKOMRLJ

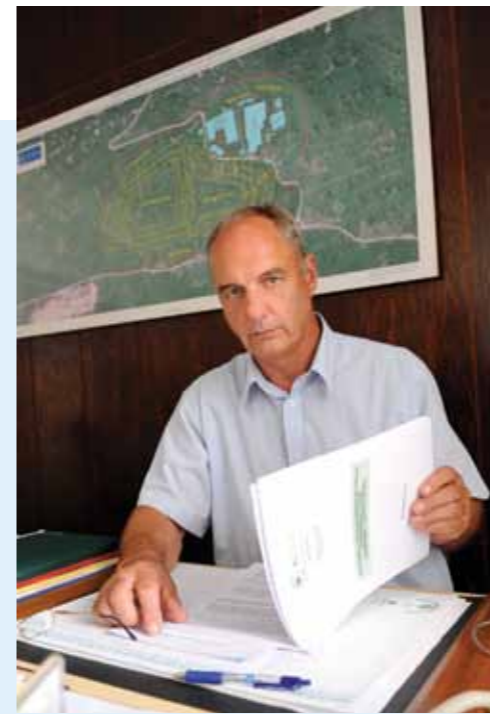
Kao što je već poznato, radovi na izgradnji Županijskog centra za gospodarenje otpadom Marišćina trebali bi otpočeti koncem godine kada bude odabran izvođač na natječaju koji je upravo u tijeku. Prva faza radova obuhvaćat će izgradnju radne zone i prvu fazu odlagališta koji su u 80 posto sredstava pokriveni novcem IPA fondova, države, Županije i lokalne samouprave dok dvadeset posto sredstava čini kredit koji podiže Ekoplus.

Strpljivost i temeljitost se isplatili

Sveukupna vrijednost radova u prvoj fazi iznosi 49,3 milijuna eura, a pored boljeg gospodarenja otpadom u Primorsko-goranskoj županiji, ono što ovaj projekt čini vrijednim svakako je i činjenica da je svakako jedan od bolje odrađenih projekata korištenja europskih fondova.

- Procedura dobivanja sredstava bila je dugotrajna i mukotrpa te je trajala četiri godine. Ipak, isplatilo se, jer umjesto 8,5 milijuna eura bespovratnih sredstava ukazala se mogućnost dobivanja većeg novca pa je u svibnju 2010. godine predan zahtjev za još 14 milijuna eura koji je odobren u travnju ove godine te je konačni odobren iznos u visini od

Projekt Marišćine sufinancirat će EU iz svojih fondova s 22,3 milijuna eura, državni Fond za zaštitu okoliša sa 11 milijuna eura, a Primorsko-goranska županija, grad Rijeka i Ekoplus sa 16 milijuna eura

U ovih deset godina koliko traju pripreme obavljena je potpuna izrada dokumentacije natječaja te riješeni imovinsko-pravni odnosi koji su nam oduzeli između pet i šest godina, ističe Dušan Šćulac, direktor Ekoplusa

22,3 milijuna eura. To predstavlja svojevrsan pilot-projekt u Hrvatskoj pa je bilo za očekivati porođajne muke od strane svih involviranih u priči. U ovih deset godina koliko traju pripreme obavljena je potpuna obrada u smislu izrade dokumentacije natječaja te su riješeni imovinsko-pravni odnosi koji su nam oduzeli između pet i šest godina, ističe Dušan Šćulac, direktor Ekoplusa, tvrtke koja će voditi cjelokupni projekt uređenja centra.

Marišćina na 42 hektara prostora

Ekoplus je formiran od strane osnivača, Primorsko-goranske županije, Grada Rijeke, Općine Viškovo te Komunalnog društva Čistoća s osnovnim zadatkom da izgradi i upravlja cjelokupnim integriranim sustavom gospodarenja otpadom u Primorsko-goranskoj županiji.

Zadatak postojećih komunalnih društava koja djeluju u tom sustavu bio bi prikupljanje otpada sa svog terena i obavljanje primarne selekcije otpada. Dio otpada koji ostaje ispostavlja se pretovarnim stanicama, kojih je ukupno pet i nalaziti će se u Delnicama, Novom Vinodolskom, Cresu, Rabu i Krku. Kada se pak radi o liburnijskom području te Riječi i njezinom prstenu, otpad će ići direktno u Marišćinu. S obzirom da će se količina otpada naplaćivati po težini, komunalna će društva biti motivirana da se što veći dio otpada iskoristi.

Predviđa se da bi Marišćina godišnje trebala zbrinjavati do 120 tisuća tona otpada. Iako količina otpada kroz godine teoretski može rasti očekuje se da će rasti i selekcija otpada te će njegova količina na Marišćini u doglednoj budućnosti ostajati u spomenutim okvirima.

Ukupna površina Županijskog centra za gospodarenje otpadom Marišćina iznosi 42

hektara. Od toga na radnu zonu otpada šest hektara, na odlagališni prostor 21 hektar, a ostatak na zaštitnu zonu, interne prometnice i vatrogasni pojas. Centar će se graditi fazno i u prvoj fazi ide izgradnja radne zone u kojoj se nalazi i centralni dio mehaničke obrade, uređaj za pročišćavanje, upravna zgrada i otprilike polovica odlagališnog prostora.

Prva faza gotova do 2014. godine

Upravo je u tijeku natječaj za izvođenje radova na nadzoru kao i za tehničku pomoć. Šćulac odabir izvođača radova očekuje do kraja godine nakon kojeg bi odmah išao potpis ugovora. Tada bi se krenulo u projektiranje i izgradnju cijelog Centra. Cjelokupan rok za izvođenje radova je 28 mjeseci što znači da bi prva faza radova trebala biti okončana u prvoj polovici 2014. godine. Nakon toga, objašnjava Šćulac, teče garantni rok u kojem bi trebalo ukloniti sve uočene nedostatke. Cjelokupni objekt radi se uz poštivanje strogih ekoloških standarda Europske unije i korištenje napredne tehnologije u zbrinjavanju otpada.

U pravilu se sada otpad prikuplja i neobrađen odlaže. Procjena je da devet komunalnih društava i deset legalnih odlagališta dnevno prikupne 200 tona otpada od čega je manje od deset posto sortiranog otpada. Ipak, posljednjih nekoliko godina primjećuju se pozitivni primjeri primarne selekcije koju provode lokalna poduzeća poput Ponikvi iz Krka, riječke Čistoće i Murvice iz Crikvenice.

Prema novom integriranom sustavu komunalna društva obavljat će primarnu selekciju, a na Marišćini će se naknadnom obradom te korištenjem bioplina iskoristiti svi vrijedni sastojci otpada. Konačan produkt neobrađenog otpada kojeg će u Marišćini, točnije u njezinom odlagališnom prostoru završiti između 30 i 40 posto, bit će električna energija, dovoljna za opskrbu ovim energentom tristo tisuć kućanstava.

Partnerstvo između države, regionalne i lokalne samouprave i EU

Potpisom ugovora o zajedničkom financiranju projekta Županijskog centra za gospodarenje otpadom Marišćina za područje Primorsko-goranske županije u ukupnoj vrijednosti od 49,3 milijuna eura, 30. svibnja u Mramornoj dvorani Guvernerove palače ispunjeni su uvjeti da gradnja Marišćine napokon započne. Ugovor su potpisali ministar zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva Branko Bačić, direktor Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost (FZOEU) Zlatko Ivaniš, primorsko-goranski župan Zlatko Komadina, riječki gradonačelnik Vojko Obersnel i direktor tvrtke Ekoplus, koja vodi projekt uređenja centra, Dušan Šćulac.

Župan Zlatko Komadina istakao je da je posrijedi velik događaj za Primorsko-goransku županiju, jer je rijedak slučaj potpisati ugovor za kapitalan projekt za desetljeća unaprijed. "Pokazali smo da postoji partnerstvo između države, regionalne i lokalne samouprave i Europske unije" – rekao je župan Komadina. Premijerka Jadranka Kosor, koja je nazočila potpisivanju, podsjetila je da EU sufinancira slične projekte i u Istarskoj i Šibensko-kninskoj županiji, ali Primorsko-goranska županija je prva koja je u potpunosti zatvorila konstrukciju za novo odlagalište i kreće u radove.

Na svečanosti u Mramornoj dvorani

U protekle dvije godine uložili puno vremena na diplomaciju

Ljetna pozornica

- Na Ljetnoj je postojao problem ugovora o javno-privatnom partnerstvu, koji je predviđao da se na toj lokaciji izgradi ECHO centar. Pametnom diplomacijom uspjeli smo, kroz pregovore, doći do rješenja da ugovor istekne, a da Grad ne mora snositi nikakve financijske štete. Sad je raspisan pozivni natječaj za idejno arhitektonsko rješenje natkrivanja Ljetne pozornice.

Vrlo sam zadovoljan sa svoje prve dvije godine mandata, i mislim da sam od svih obećanja koje sam dao građanima u kampanji, ostvario blizu sedamdeset posto samo u ovom prvom razdoblju, kaže opatijski gradonačelnik

Opatija mora biti destinacija koja se ponosi svojim plažama

Razgovarao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZIP

Izgradnja ceste Carmen Sylva, dovršetak investicije u Liburnijsku kanalizaciju, POS-ovi stanovi u kojima će se osigurati smještaj za 38 obitelji s gradske socijalne liste, mjere smanjenja nezaposlenosti i pomoći gospodarskom sektoru, pojačana ulaganja u socijalu i životni standard građana, izgradnja dječjih igrališta i boćališta po mjesnim odborima, izgradnja novog parkirališnog prostora u Voloskom i u Iki, izgradnja taxi-stajališta za barkajole, izgradnja nove plaže za pse, prilazi i uređenje prostora u osnovnoj školi, rješavanje problema s bujičnim vodama u Ičićima, investicije u obalni put i parkove...

To su samo neki od aktualnih projekata koje provodi opatijska gradska uprava na čelu s gradonačelnikom Ivom Dujmićem. Nekadašnji pomorski kapetan, na poziciju gradonačelnika stigao je iz privatnog sektora, gdje je vodio uspješni i uhodani biznis, pa je i gradsku upravu i povezane komunalne tvrtke odlučio ustrojiti na sličnim osnovama poduzetničkog poslovanja. Kako sam priznaje, reorganizacija gradske uprave nije još dovršena, pa će joj posvetiti drugu polovicu svog mandata, kao i realizaciji dva kapitalna projekta – sportske dvorane i doma umjetnosti.

Radije bismo bili domaćini u svom gradu

Kako ste zadovoljni s odrađenim u prvoj polovici svog mandata, i kako biste ocijenili sebe i svoju administraciju?

- Vrlo sam zadovoljan sa svoje prve dvije godine mandata, i mislim da sam od svih obećanja koje sam dao građanima u kampanji, ostvario blizu sedamdeset posto samo u ovom prvom razdoblju. Činjenica je da sam potrošio puno energije i puno truda, ali smo zbog toga pred realizacijom ključnih projekata za ovaj grad.

Tri krunski projekta vaše kampanje bili su sportska dvorana, obnova gradskog kina i rekonstrukcija tržnice.

- Točno. Odlukom prethodne vlasti, gradska tržnica bila je izdvojena iz vlasništva liburnijskog komunalnog poduzeća i trebala je ići u privatnu koncesiju. Mi smo bili protiv toga, jer smo znali da će to značiti veće cijene zakupnine, a gradska tržnica trebala bi biti mjesto gdje su zakupnine minimalne kako bi lokalno stanovništvo moglo prodavati svoje proizvode. Nakon što smo vratili tržnicu "Komunalcu", us-

pjeli smo je u potpunosti i rekonstruirati i vratiti "gradskom trbuhu" nekadašnji sjaj. Kod obnove kina željeli smo pomoću gospodarstva, i skupa s LRH ući u ovaj projekt. Očekivali smo više hrabrosti i razumijevanja s njihove strane, ali na njihove odluke ne možemo utjecati i morat ćemo sami u taj projekt. Možemo rekonstruirati kino u prijašnjim gabaritima, ali to ne bi bilo dobro za Opatiju. Ove godine imali smo po prvi puta pravu kazališnu sezonu, za odrasle i djecu, i vidjeli smo koliko nam treba dvorana kapaciteta petstotinjak mjesta i velikom pozornicom za tehnički zahtjevne predstave. Iako su nam u Gradu Rijeci izašli u susret i dali nam na korištenje HKD u Sušaku za potrebe nekoliko predstava, mi bismo radije te predstave održali u Opatiji, ali ne da i dalje gostujemo po hotelskim kućama, nego da naša publika ima pravi prostor za kazališne predstave i kino-projekcije, kakav i zaslužuje. Sada samostalno idemo prema lokacijskoj dozvoli koju bismo trebali imati do kraja godine.

LRH Opatijski uteg oko vrata

Jeste li vi gradonačelnik koji će izgraditi prvu opatijsku sportsku dvoranu?

- Apsolutno. Od prvog dana krenuli smo u pripremu, a trebalo je proći dvije godine, ali se sada čitava stvar privodi kraju. Osigurali smo financijska sredstva, izradili projektnu dokumentaciju, našli teren na koji će preseliti komunalno društvo, kako bi se oslobodio prostor za novu dvoranu, raspisali natječaj za izgradnju, a uskoro ćemo doznati i koja će tvrtka graditi našu sportsku dvoranu. Imat ćemo dovoljno vremena do kraja turističke sezone razriješiti eventualne primjedbe, i ne bi trebalo nam ništa više stajati na putu da u jesen – nakon 40 godina čekanja – počnemo s izgradnjom prve opatijske multifunkcionalne dvorane.

Uz uspjehe, u dvije godine "namnožilo" se i problema... Jedan od najvećih vezan je uz Liburnia Riviera Hotele.

- Dvije godine utrošio sam na rješavanje problema koji nažalost nisam uspio riješiti, iako sam pokušavao i preko Sabora i preko Vlade i preko svih ostalih institucija. Činjenica je da je u slučaju Liburnia Riviera Hoteli Opatija prevarena dvaput – početkom devedesetih kada se tvrtka restrukturirala i 2007. godine, kada je bivša vlast, očito dovedena u zabludu, potpisala ugovor s bivšim premijerom Ivom Sanaderom. Taj sporazum je postao i najveći kamen oko vrata Grada Opatije – mi od dividende nećemo imati ništa, ne možemo utjecati na događanja u tvrtki, a ne možemo ni prodati

Vizija budućnosti

Kako vidite da će ovaj grad izgledati za deset godina?

- Ključ je u prostornom planiranju, u kojem sada nisu ucrtane plaže, što moramo prvo ispraviti. Opatija mora biti destinacija koja se ponosi svojim plažama, ali nedostaje nam i dodatnog sadržaja. To ćemo izgraditi na području Triestine u Ičićima, gdje ćemo napraviti jedan adrenalinski park. Kad to realiziramo, ostaje nam centar grada, pod čime smatram trg i plažu na Slatini. Oni moraju biti jedna jedinstvena cjelina – moramo izmjestiti benzinsku postaju i na području hotela Zagreb izgraditi novi kongresni centar. Ako riješimo kongresni centar, kupalište i dodatne sadržaje, osigurali smo i budućnost Opatije.

dionice. Čak i kad bismo ih prodali, one danas vrijede oko 2.300 kuna po dionici, a mali dioničari na temelju odluke Hanfe od nas traže 6.000 kuna po dionici.

Kakva je sada situacija s ovim predmetom?

- Opatija ima uteg oko vrata, koji joj može skinuti samo odluka Upravnog suda. Međutim, ovaj predmet i dalje miruje i Upravni sud ga ne rješava, a protiv Grada Opatije svakog dana ima sve više privatnih tužbi malih dioničara, koji traže od Trgovačkog suda da nas prisili da otкупimo njihove dionice.

Javne garaže

Još jedan veliki problem jest garaža na Slatini. Ovdje se ipak nešto pomaklo s mrtve točke...

- Ako pogledamo viziju mog prethodnika, ova garaža trebala je biti već odavno završena, pa čak je trebala biti gotova i druga garaža – ona na tržnici. Međutim, "prva opatijska javna garaža" na Slatini ne da nije dovršena, nego je tvrtka koja ju je gradila otišla u stečaj. U protekle dvije godine uložili smo puno vremena na diplomaciju i pokušaj dogovora s investitorima, ali nažalost nismo u tome uspjeli i bili smo prisiljeni zatražiti otvaranje stečajnog postupka. To se pokazalo kao dobar potez, jer stečajni upravitelj jako dobro vodi postupak, i nadam se da bismo do kraja ove godine mogli imati i novog investitora u garažu na Slatini.

Druga javna garaža trebala se izgraditi kraj gradske tržnice?

- Tu smo naslijedili projekt koji je bio u velikim problemima, prije svega financijskim, a imali smo i tužbu protiv ovog projekta od jednog vlasnika susjednih kuća. Kroz pregovaranje, došli smo u dogovor sa stanarima, da ćemo ih oštećiti za onaj iznos za koji njihovi stanovi izgube vrijednost nakon početka gradnje garaže. Riješili smo i problem s konzervatorima koji su nam konačno dali zeleno svjetlo za ovaj projekt, a kada smo mislili da je sve gotovo, iskršno je novi problem – mala zemljišna čestica koja nema nasljednike. Tražili smo od Županije da nam pruži potporu u traženju izvlaštenja od države, kako bismo mogli početi s radom na ovoj investiciji. ■■

Kroz brojne aktivne skupine koje djeluju u sklopu Kulturno prosvjetnog društva "Bazovica", članovi nastoje očuvati slovenski jezik i kulturu, ali i predstaviti svoje kulturno nasljeđe stanovnicima ovog područja

Najviše je Slovenaca u Rijeci porijeklom iz Primorske Slovenije - narodna nošnja

Slovenci sastavnica grada na Rječini

Predsjednik KPD "Bazovice" Milan Grlica

Napisala: Barbara ČALUŠIĆ
Snimio: Sandro RUBINIĆ i Arhiva ZIP

Kada je riječ o nacionalnim manjinama koje stoljećima sudjeluju u svim aspektima života Rijeke, život jedne manjine u tolikoj je mjeri kroz stoljeća postao sastavan dio grada da većina Riječana danas i nije svjesna podrijetla nekih od povijesnih ličnosti kojima grad na Rječini duguje svoju povijest i današnji izgled.

Naime, Rječina je u 13. stoljeću postala granica između Slovenije i Hrvatske, a Rijeka, čiji gospadarski rast počinje u 15. stoljeću zahvaljujući jačanju trgovine koju prati i istovremeni razvoj lučkog grada, sve je zanimljivija svojim prvim susjedima. Slovenci iz Koruške i Kranjske razvijaju uspješnu suradnju s Rijekom koja za njih postaje jedno od mjesta na kojima trguju sa svojim proizvodima. Upravo moć stečena trgovinom razlog je zbog kojeg su u stoljećima koja slijede mnogi Slovenci kako bi sačuvali svoju moć koju im je donio kapital stečen trgovinom postali Riječani, točnije Fiumani.

Među imenima Slovenaca čija se imena mogu pronaći u društvenom životu Rijeke u 18. i 19. stoljeću su prezimena Valušnik, Jelovšek, Korošec, Špendov i Osojnak, no za sigurno najistaknute ime među Slovincima u Rijeci koji su nezaobilazan dio riječke povijesti je ime Ljudevita Adamića ili preciznije Andreja Ljudevita Adamića.

Znameniti Slovenci u povijesti Rijeke

Svjetskim vezama koje je uspostavio kao bogati trgovac, izdanak isto tako uspješne

riječko-slovenske trgovačke obitelji, utjecao je na izgled, industrijski razvoj i društveni života grada o čemu dovoljno svjedoče podaci da je udario temelje Harteri i izgradio prvo pravo riječko kazalište prema vlastitom projektu. Ime Ljudevita Adamića zapravo je samo jedno ime u nizu Slovenaca koji su unatrag nekoliko stoljeća ostavili svoj trag u gradu na Rječini.

Bankar Josip Gorup, poznat još i kao slovenski mecena kulture i umjetnosti, u središtu je Rijeke sagradio za ono vrijeme velik hotel u središtu grada, hotel Europa. Na riječkom

groblju Kozala Gorup je dao sagraditi 1883. godine veliku grobnicu, djelo znamenitog kipara Ivana Rendića na kojoj se nalaze citati iz evanđelja na hrvatskom i slovenskom jeziku. Imućnoj Gorupovoj obitelji pripadale su i gradske rezidencije, a u jednoj od njih, onoj na riječkoj Štrangi od 1950. godine pa sve do danas središte je slovenskog društva, Kulturno prosvjetnog društva "Bazovica".

Pored trgovaca kojima je Rijeka postala dom, Rijeku i njezinu okolicu tijekom povijesti posjećivali su i Slovenci poput Primoža Truba-

Kulturno prosvjetno društvo "Bazovica", na Podpinjolu u Rijeci

Slovenski povjesničar, umjetnik i etnograf Janez Vajkard Valvasor u 17. stoljeću naslikao je znamenitu sliku Rijeke iz tog doba, rijedak dokumenat koji danas nudi povijesnu sliku grada staru 400 godinu

ra ili pak slovenskog povjesničara, umjetnika i etnografa Janeza Vajkarda Valvasora. Mnogi Riječani nisu ni svjesni da je upravo on u 17. stoljeću naslikao znamenitu sliku Rijeke iz tog doba, jednog od rijetkih dokumenata i danas nudi povijesnu sliku grada staru 400 godinu. Pored toga, slovenski umjetnici su kroz

stoljeća mijenjali i izgled riječkih crkava kao što je crkva sv. Jerolima i Marijina uznesenja, a nezaobilazna su imena i slovenskih intelektualaca poput Janeza Trdine koji je polovicom 19. stoljeća radio kao profesor u riječkoj gimnaziji smještenoj u tadašnjoj Adamićevoj kući na Mrtvom kanalu.

Slovenska manjina je kroz stoljeća postala sastavni dio grada a većina Riječana danas i nije svjesna podrijetla nekih od povijesnih ličnosti kojima grad na Rječini duguje svoju povijest i današnji izgled

Nastanak "Bazovice"

Masovniji dolasci Slovenaca na riječko područje počinju izgradnjom željeznice i uspostavljanjem veze između Beča i Ljubljane preko Pivke do Rijeke. Slovenci se tada, u drugoj polovici 19. stoljeća u Rijeku doseljavaju u sve većem broju, a brojne djelatnosti kojima se bave doprinose jednom od najvećih gospodarskih uzleta grada. Danas većina Slovenaca čije obitelji desetljećima pa i dulje žive u Rijeci uglavnom iz Primorske Slovenije, a najveća doseljavanja dogodila su se nakon Drugog svjetskog rata i industrijalizacije koja je postupno dovela do napuštanja sela.

Iz tog razloga, kako ističe predsjednik KPD "Bazovice" Milan Grlica, u jesen 1947. godine skupina Slovenaca okupila se u skromnoj sobici sa samo jednom željom: sačuvati i osjetiti djelić kraja i grada u koji ih je dovela sudbina. Odmah su se dogovorili da svoje društvo nazovu Bazovica, prema imenu slovenskog sela pokraj Trsta, u spomen na prve slovenske žrtve fašizma. S velikim zanosom su članovi i prva predsjednica Zora Ausec prionuli radu i teškoćama usprkos stvorili "Bazovicu" koja je postala nezaobilazan dio društvenog života Rijeke.

I ne samo to – društvo su posjećivali slovenski kulturni i javni djelatnici koji su književnim večerima, znanstvenim predavanjima i putopisima dali svoj doprinos boljem međusobnom povezivanju, ali predstavljanju jednog naroda drugom, koje u oba slučaja veže jedan grad – Rijeka. Taj osjećaj zajedništva i poštivanja

Dramska skupina u predstavi "Romeo i Julija" Vjeko Alilovića

različitosti, uvjereni su u "Bazovici", bio temelj suživota koji je obogatio civilizacijsku i kulturnu razinu Rijeke.

- Kroz brojne aktivne skupine koje djeluju u sklopu društva, članovi nastoje očuvati slovenski jezik i kulturu, ali i predstaviti svoje kulturno nasljeđe stanovnicima ovog područja, ističe Grlica.

Ambasadori Rijeke

Tijekom više od 60 godina djelovanja društvo je svoje aktivnosti predstavilo diljem Hrvatske, Slovenije, Italije i Njemačke. Članovi "Bazovice" i pravi su turistički djelatnici i ambasadori Rijeke koji kod svakog gostovanja u inozemstvu upoznaju svoju publiku sa svojim gradom.

Tako u sklopu "Bazovice" djeluje sedam skupina u kojima se pjeva, pleše, glumi, uči slovenski jezik pa čak i osvajaju vrhovi planina. Mješoviti pjevački zbor najstarija je skupina pod kapom "Bazovice". Od samog osnutka mješoviti pjevački zbor nastupa na svim važnijim kulturnim događajima u Rijeci, u Sloveniji na revijama poput "Primorska poje", "Moji deželi", "Taboru slovenskih pjevača" i u Slovenskoj filharmoniji. Gotovo dva desetljeća ovaj zbor djelovao je pod vodstvom dirigenta Franje Bradvice, a trenutno ga vodi Maja Dobrila. Premda su u zboru uglavnom stariji članovi, zbor obilježava prilična dinamika pa

Svaka priredba u slovenskom domu privuče velik broj posjetitelja

mjesečno bilježe barem dva nastupa.

Sljedeća skupina koja je osnovana neposredno nakon osnutka društva je dramsko-recitatorska čijem su osnutku pripomogli Slovenci koji su u to vrijeme bili dijelom ansambla Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca. Članovi ove skupine ističu ime Alojza Usenika koji je skupini dao novu dimenziju, a dramski amateri za svoj su rad počeli dobivati brojne nagrade. Brojne nagrade primio je i sam Usenik, a samo neke od njih su Linhartove značke za glavne uloge u komedijama "Glej kako se lepo začenja dan" i "Piknik s tvojo ženo". Članovi dramske skupine rado izvode vesele komade pa je tako jedna od posljednjih predstava bila "Romeo i Julija" Vjeko Alilovića.

Folklor, jezik, i sport

Neizostavni dio svakog održanja nacionalnih manjina su i folklorne i plesne skupine koje ima i "Bazovica". Valceri i polke iz slovenske folklorne riznice bili su neizostavan dio repertoara, no u posljednje vrijeme sve se više posvećuju modernim plesovima. Ponovno oživljena folklorne skupine za čije je dosege i njegovanje tradicije dugogodišnja voditeljica Sonja Kern Svoboda svojevremeno dobila jubilarnu Maroltovu značku, djeluje pod vodstvom Martine Mičetić, a pored slovenskih plesova, sada se obrađuju i istarski.

Oko dvije tisuće članova društva

Društvo broji oko 2.000 članova od čega ih je oko 130 aktivno u samom radu društva. Naše je društvo otvoreno za svakog pa naši članovi nisu samo Slovenci. Doprinosimo svakodnevno našem gradu jer mi i jesmo Riječani. Izuzetno smo ponosni na naš grad i ovaj kraj, a mislim da smo kao takvi dobri ambasadori Rijeke gdje god odemo. Jako dobro surađujemo s Gradom Rijekom i Primorsko-goranskom županijom. U budućnosti ćemo nastojati zadržati barem ovakvu razinu aktivnosti koje su bogate. Imamo jako puno vrijednih ljudi koji doprinose radu društva što se može vidjeti po tome da svako malo napravimo neki projekt ili izložbu koji u našem domu okupi velik broj posjetitelja, ponosno ističe Grlica.

U suradnji sa slovenskim Ministarstvom za školstvo i sport u "Bazovici" se već gotovo dvadeset godina održava tečaj slovenskoga jezika pod vodstvom Dragice Motik, a kako ističe Milan Grlica, interes mladih za učenjem slovenskog vrlo je velik, posebice kod maturanata koji se upisuju na slovenska sveučilišta.

Mladima je posvećena i Skupina za mlade koja nastavlja tradiciju nekadašnjeg studentskog kluba. U njoj se susreću mladi Slovenci koji sudjeluju na različitim susretima i svake godine pripremaju studijsko putovanje "Upoznajmo Sloveniju". Predsjednik skupine je apsolvant informatike u Ljubljani, Damjan Pipan.

U "Bazovici" posebno su ponosni na činjenicu da ne djeluju samo na području kulture već i sporta. Planinarska skupina "Bazovica" koju vodi Darko Mohar osim izleta, organizira i predavanja o planiranju koja održavaju brojni poznati slovenski i hrvatski alpinisti.

Slovenci u svom društvu njeguju i fotografiju pod mentorstvom Istoga Žorža, a ova je skupina pripremila izložbu fotografija u povodu 60 godina "Bazovice".

Kronika društva i njegovog rada najbolje se vidi u biltenu Kažipot koji se izdaje u suradnji s Vijećem slovenske nacionalne manjine Rijeke i Primorsko-goranske županije. Kažipot uređuje Marjana Marković koja vodi i projekt Slovenska informativna točka - SiT koja posreduje u prikupljanju informacija i uređivanju dokumentacije koje se direktno odnose na Republiku Sloveniju. ■■

Uspjeh skrojen u konobi

Vesna Pavletić

Prošle godine direktorica Vesna Pavletić izabrana je za najuspješnijeg mladog menadžera poduzetnika u izboru HUM CROMA-e 2010. godine. Danas tvrtka Pavletić zapošljava 130 ljudi, i to ne uključujući radnike koji rade u šivaonicama u Novoj Gradiški i Italiji

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABJAN

Prošlo je punih deset godina od vremena kada je bračni par Pavletić, Vesna i Marin, viziju uspjeha pretočio u stvarnost. Iz petnaestak četvornih metara konobe, svojevrsnog prvog "poslovnog prostora" na Hreljinu, tijekom ovih deset godina, tvrtka "Pavletić" izrasla je u lidera u području izravne prodaje opreme za zdravo spavanje koja zapošljava 130 ljudi.

Tvrtka "Pavletić" odnedavno je i ponosni inovator, odnosno nositelj patenta prve podloge za spavanje s kristalima BioCrystal. BioCrystal je jedinstvena podloga s kristalnom strukturom koja štiti od prirodnih i tehničkih zračenja te revitalizira organizam, podiže kvalitetu sna i poboljšava opće zdravstveno stanje organizma.

Riječ je o podlozi, štep deki, ne madracu kako mnogi misle, u koju je ugrađena struktura kristala, posložena tako, da omogućuje potpuno zdrav san. Nismo mi ništa posebno izmislili, samo se vratili u vrijeme Indijanaca

koji su neke bolesti i nemire u snu rješavali uz pomoć kristala, podsjeća direktorica Vesna Pavletić. Patentirali smo taj proizvod u Hrvatskoj, a trenutno iščekujemo potvrdu Međunarodnog patentnog ureda.

Fotografija početka

Ova mlada menagerica, majka je dvanaestogodišnje djevojčice i dovoljno je pažljivo osmotriti njezin ured i shvatiti koliko je vezana za obitelj. Ona i sama priznaje da joj je obitelj velika podrška, a na oglasnoj ploči smještenoj iza njezinog radnog stola, stoji i jedna obiteljska fotografija iz dana kada je praktički uspjeh i krenuo. I taj trenutak se ne zaboravlja, uvijek je tu da je podsjeti na početke, uspjehe i neuspjehe. Ponosno će reći da uspjeh nije "pao s neba" ali će istodobno reći da joj je mozak radio "sto na sat" te je od ideja i prštanja energije u nekim trenucima stvaralaštva mislila da će se raspasti.

Trgovac i apslovent Hotelijerskog fakulteta, Vesna Pavletić se prisjeća konobice na Hreljinu gdje su ona i suprug započeli svoja prva stvaralaštva, šivajući deke za dobar san.

Ponekad i 24 sata bez pauze. Već 2002. godine posao se počeo širiti, počeli se stvarati prvi timovi za prodaju programa za zdravo spavanje. Iduće godine uvode prodaju masažernih aparata ali uvode i nove vrste krevetnina, madrace, prvi prodajni salon otvaraju upravo u Rijeci. Sa 40 i više zaposlenih ulaze u poslovnu 2005. godinu, otvara se salon u Zagrebu, šire poslovno carstvo u Dalmaciju. Već 2007. godine tvrtka Pavletić zapošljava preko 60 ljudi, "osvajaju" Dubrovnik i uvode novu akviziciju, magnetne podloge.

Iduća, 2008. godina u znaku je inovacija, novih proizvoda, prodaja madraca s aloa verom, prsluka s magnetom i vitaminom C. Te godine tvrtka Pavletić postaje prva hrvatska tvrtka s dva vrijedna certifikata u segmentu prezentacijske prodaje proizvoda za zdravo spavanje.

U međuvremenu je tvrtka Pavletić postala i vlasnikom zemljišta na kojem će se graditi poslovna zgrada.

Uspjeh u Frankfurtu

Prošle godine direktorica Vesna Pavletić iz-

Družionice snova

Prezentacije proizvoda za dobar san u tvrtki Pavletić nisu obične. Godinama poslovanja one su prerasle u ugodna druženja na kojima se u opuštenoj i veseloj atmosferi informiraju kupci o novostima na području zdravog spavanja. I stoga ih nazivaju "družionice snova". One se održavaju u ugodnom ambijentu, zaposlenici se trude da se na njima svi osjećaju kao kod kuće i da snovi o zdravom snu postanu stvarnost. Ulaže se u izbor restorana, sam ambijent te razne sitne detalje kojima je boravak na prezentacijama vrlo ugodan.

dine bili na sajmu Heimtextil u Frankfurtu gdje smo izložili BioCrystal podlogu, kao jedan od izlagača iz ukupno 60 država svijeta s ciljem plasmana inovativne i jedinstvene podloge za madrac, naglasila je direktorica Pavletić. Ukupno 200 tvrtki iz cijeloga svijeta iskazalo je interes za ovim proizvodom, prepoznajući ga kao revolucionarnu inovaciju 21. stoljeća s golemim prodajnim potencijalom. Nevjerojatno koliko je bilo upita, koliko imamo dogovora i zainteresiranih koji bi otkupljivali naš proizvod.

Velika većina zaposlenih su mladi ljudi

abrana je za najuspješnijeg mladog menadžera poduzetnika u izboru HUM CROMA-e 2010. godine. Danas tvrtka Pavletić zapošljava 130 ljudi, i to ne uključujući radnike koji rade u šivaonicama, jednoj u Novoj Gradiški, i drugoj, šivaonici u Italiji. Svi zaposleni rade u logistici, to su dostavljači, vozači, prezenteri, jedan dio radi na marketingu, jedan dio je zaposlen u turističkoj agenciji "Pavletić tours", drugi dio ljudi zaposlen je u "Centru dobrog sna".

- Nemojte misliti da suprug i ja nismo imali krize i pomišljali na odustanak! Težak je to bio početak. I kada smo mislili odustati, dogodila se 2002. godina i dobar promet! Mogu reći da smo do 2007. godine prodavali gotove proizvode, od tada stvaramo vlastite proizvode, biramo materijale, osmišljavamo nove proizvode, a širenje ne samo Europom nego i ostalim kontinentima je postala naša radosna ali i obvezujuća svakodnevnica. Ove smo go-

Za predsjednika Josipovića kravata s biokristalima

Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović u siječnju ove godine primio je izaslanstvo dobitnika nagrada za najbolje menadžere 2010. godine prema izboru Hrvatskog udruženja menadžera CROMA. Među okupljenim laueratima bila je direktorica tvrtke Pavletić Vesna Pavletić, dobitnica nagrade za Menadžera godine 2010. u kategoriji mladi menadžer. Direktorica tvrtke Pavletić darovala je predsjedniku Josipoviću svoj posljednji inovativni proizvod - kravatu s kristalima iz proizvodne linije Biocrystal.

vod. Ova posljednja tri mjeseca samo obilazimo velike klijente. Upravo smo u razgovorima s Hildigen Anders, jednim od najvećih prodavatelja za cijelu Europu, podsjeća direktorica koju smo uhvatili između dva poslovna puta u London.

Traži se gušće pero

I time tvrtka Pavletić koja se bavi proizvodnjom i prodajom proizvoda za zdravo spavanje dokazuje da u hrvatskom gospodarstvu ima prostora za ohrabrujuće vijesti; tvrtka otvara ured u Londonu, šireći sveprisutnost na stranim tržištima. "Ured u Londonu vodit će menadžerica s bogatim iskustvom u međunarodnoj prodaji na području Amerike, Australije i Velike Britanije", najavila je direktorica tvrtke Pavletić d.o.o, čime će se praktički nastaviti uspješan izvoz u Ameriku, Njemačku, Austriju, Belgiju i Nizozemsku.

Kao prvi korak suradnje s velikim europskim proizvođačem, u žurno su potrazi za dobavljačima i proizvođačima perja koji bi im mogli priskrbiti 20.000 kilograma gušćeg perja mjesečno. Ovo je sjajna prilika za domaće peradarstvenike koji će je zacijelo znati dobro iskoristiti.

Iz klisura izrastaju bedemi grada

Podno staroga grada Raba proteže se duga, borovima natkrivena šetnica uz more, po mnogima najljepša na Jadranu s očaravajućim pogledom na klisure iz kojih izrastaju bedemi grada, kamene kuće i samostanska zdanja nad kojima se ponosno uzdižu četiri mitska zvonika

Napisao: Hrvoje HODAK
Snimio: Goran NOVOTNY

Pod okriljem Velebita, sa sjeveroistoka od bure zaštićen brdom Kamenjak, obojen tamnozelenim krošnjama šuma hrasta crnike i okružen modrinom mora smjestio se Rab, otok čudesne pejzažne raznolikosti i reljefnih suprotnosti.

Još u I. stoljeću prije Krista peregrinska zajednica Arba stekla je municipijalni status, a rimski car Oktavijan August Rabu daje pravo podizanja zidina i kula. O neprijepornoj ljepoti drevnoga grada s kontinuitetom od predrimskih vremena pisao je i zadarski pjesnik putopisac s prve polovice XVII. st. Juraj Baraković u svom prigodnom spjevu o Dragoj, rapskoj pastirci, onoj istoj koju je, obuzet strašću, podno starih stabala crnike požudno progonio neobuzdani pastir Kalifront. O epilogu ovog spjeva u kojem se uplela božica Dijana progovara i gradska fontana s Trga sv. Kristofora, rad akademskog kipara Žarka Violića - s jedne strane neutješna Draga zavjetovana na nevinost i čistoću pretvorena u kameni izvor, s druge pak Kalifront koji osuđen da luta šumom zarasta u lišće i tek na Draginom izvoru nalazi utjehu, odmor i okrijepu...

Bajkovite šetnice

Poviše Trga sv. Kristofora, od sjevernih gradskih zidina pa sve do kupališta "Škver" prostire se jedinstveni gradski park "Komrčar", zeleni mir isprepleten bajkovitim labirintom staza, zasađen pred kraj 19. stoljeća na nekadašnjoj goleti rapskog poluotoka zaslugom ponajprije nadšumara Pravdoja Belije. Podno staroga grada proteže se duga, borovima natkrivena šetnica uz more, po mnogima najljepša na Jadranu s očaravajućim pogledom na klisure iz kojih izrastaju bedemi grada, kamene kuće i samostanska zdanja nad kojima se ponosno uzdižu četiri mitska zvonika.

Diči se Rab i svojim prirodnim plažama, valama i velikim šumskim područjem Kalifrontom u sklopu kojeg se nalazi i zaštićeni rezervat prirode, prelijepa šuma Dundo. Tamo je i državno lovište pod nadzorom Hrvatskih šuma, a Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ga koristi kao nastavno dobro u znanstveno-istraživačke svrhe. Osim impozantnih stabala hrasta crnike, plutnjaka, alepskog bora i ostale bujne vegetacije, među brojnim životinjskim vrstama u rezervatu možemo zateći i jelene aksise, muflone, zečeve te više od 160 zabilježenih vrsta ptica.

Uvijek u društvu najboljih

Gradeći svoju budućnost na iznimno bogatoj kulturno-povijesnoj baštini, bogomdanim prirodnim resursima i 120 godina dujoj tradiciji organiziranog bavljenja turizmom Rabljani su odavno uvidjeli kako za razvoj modernog turizma valja gostu ponuditi mnogo više od "sunca, mora i tišine" kako je glasio nekadašnji slogan turističkog Raba. Naime Rab je i u okviru bivše države, i u razdoblju od uspostave hrvatske neovisnosti, bio i os-

Panorama Raba

tao biser hrvatskog turizma, uvijek u društvu najboljih. Svjedoče o tome i brojna priznanja, titule šampiona turizma i žetve "Plavih cvjetova" u okviru projekta HTZ "Volim Hrvatsku" unutar kojega Rab, osim konkurencije, nastoji prvenstveno nadmašiti samoga sebe.

I zaista, svake godine Rab čini korak više na podizanju kvalitete turističkog proizvoda, stvara preduvjete za više kategoriziranje smještajnih objekata, čuvajući pritom okoliš te neprestano uređujući mjesto, javne plaže i šetnice. U tome gradskoj vlasti i Turističkoj zajednici Grada Raba, pomažu veliki i mali hotelijeri, ugostitelji - mahom obrtnici ali i, kao rijetko gdje kod nas, dobro organizirani žitelji otoka Raba koji svojim aktivnostima unutar udruga, kulturnih društava i sportskih asocijacija značajno obogaćuju život otoka.

Rapski samostreljari sa svojim brojnim sekcijama, klape, folklorna društva, uspješni vinari, maslinari i ovčari, jedriličari, mali brodograditelji, motoklubovi, ronioci, podvodni ribolovci, aeronautičari, volonteri Udruge mladih "Kocka", čuvari baštine okupljeni unutar udruga "Komin", "Dolin", "Tunera", "Mocira", mladi rapski kajakaši i karatisti i mnogi drugi, svi oni itekako doprinose jačanju pulsa otoka u vrijeme turističke sezone, ali i izvan nje, kada mnoge druge otočke destinacije ostaju puste i beživotne.

London calling

Ove je godine golemi marketinški bonus rapskom turizmu dala priča o vjenčanju princa Williama i njegove izabranice Kate Middleton, točnije o njihovoj mogućoj namjeri da medeni mjesec provedu na Rabu, baš onako kako su to učinili njihovi prethodnici kralj Edward VIII. i lady Wallis Simpson prije 75 godina. Imajući u vidu prvorazredni medijski značaj

ovog kraljevskog vjenčanja, pa i zgodnu okolnost prikazivanja Oskarom nagrađenog filma "Kraljev govor", poveznica između dva kraljevska para i Raba sama se po sebi nametnula, a Rab se neplanirano našao u vijestima najistaknutijih medijskih kuća, na stranicama najjačih svjetskih žurnala i web portala. Medijsku lavinu pokrenula je informacija objavljena u britanskom dnevnom listu "Daily Mail" posredstvom iskusne PR agentice Julie Berg koja je na Rabu boravila u siječnju ove godine na poziv rapskog hotelijera Imperiala d.d.. Gospođa Berg spretno je povezala priču iz 1936. s najgledanijim medijskim događajem godine i tako napravila reklamu Rabu koju naprosto nije moguće platiti.

Razlika među dvojicom prijestolonasljednika naravno postoji, naime Edwarda je objavu namjere da se oženi Amerikankom Wallis Simpson, koja je već iza sebe imala dva razvrgnuta braka, koštala prijestolja i gubitka popularnosti među britanskim pukom, dok su Kate i William svojim vjenčanjem kraljevskoj obitelji podarili upravo planetarnu slavu. No priča o kraljevskoj obitelji i Rabu ne mora nužno stati ovdje jer još uvijek možemo željno iščekivati da se mladi kraljevski par pojavi na Rabu s namjerom da se i oni, poput Edwarda i Wallis, goli okupaju u rapskoj uvali Kandaroli, danas poznatoj nudističkoj plaži. Zanimljivo je da je upravo taj povijesni "trač" o kraljevskom golišavom kupanju na Rabu i famoznom rapskom paparazzu motivirao kazališnog redatelja Vladu Štefanića da sa svojim suradnicima Grgićem i Kabiljom na scenu teatra "Komedijska" u Zagrebu postavi hit mjuzikl "Kralj je gol".

Značaj Markantuna de Dominisa

A kad smo već kod Londona i Raba, nije Edward VIII. jedina spona koja veže ova dva

naizgled ničim povezana grada, jer upravo je maleni Rab velikom Londonu dao jednog od najznačajnijih graditelja misli novog vijeka, Markantuna de Dominisa, kojem je sam kralj James I. ponudio gostoprimstvo davne 1616. godine i dočekao ga uz veliku pompu postavivši ga na peto mjesto do sebe, što je prema ondašnjem protokolu značilo da je De Dominis peti najvažniji čovjek u državnoj hijerarhiji. Naime, ovaj veliki crkveni pisac, nadbiskup splitski, primas Dalmacije i Hrvatske, windsorski dekan, predavač na Oxfordu i Cambridgeu, fizičar i teolog, onodobni genije rođen je 1560. godine na Rabu kao izdanak poznate rapske plemenitaške loze. De Dominis je zbog svojih, za ono vrijeme naprednih ekumenističkih stavova, utemeljenih kritika i rasprava o reformi crkve došao u sukob s papinstvom pa je na koncu ipak nesretno skončao. Po povratku iz Londona u Rim umire u inkvizicijskom zatočeništvu u Anđeoskoj tvrđavi nakon čega u posmrtnom procesu biva proglašen heretikom i javno spaljen sa svojim spisima poput Giordana Bruna na trgu Campo dei Fiori.

O De Dominisovom teološkom i znanstvenom značaju u svijetu svjedoči i proglašenje 2010. godine De Dominisovom godinom od strane UNESCO-a, kao i impozantan međunarodni znanstveni skup koji je prošle godine, na inicijativu dr. Ante Maletića, održan na Rabu pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića.

No poveznica između Raba i Londona ima još, jer mu se krajem 19. stoljeća, nazvavši ga najdražesnijim od svih jadranskih gradova, divio i veliki britanski arhitekt Thomas Graham Jackson koji je 1892. godine, upravo po uzoru na veliki rapski zvonik katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije s kraja XII. st., dovršio

Svake godine Rab čini korak više na podizanju kvalitete turističkog proizvoda - hotel Padova

Detalj s Gornje ulice

Gradeći svoju budućnost na iznimno bogatoj kulturno-povijesnoj baštini, bogomdanim prirodnim resursima i 120 godina dugoj tradiciji organiziranog bavljenja turizmom Rabljani su odavno uvidjeli kako za razvoj modernog turizma valja gostu ponuditi mnogo više od "sunca, mora i tišine"

Manifestacije

Prepoznavši vrijednost i prednost sportsko-zabavnih manifestacija Rabljani su odlučili svojim gostima iz Hrvatske i inozemstva ponuditi nove sadržaje u predsezoni koja je ove godine započela s uskršnjim blagdanima. Višednevna događanja povodom obilježavanja 9. svibnja, Dana Grada Raba, bila su obogaćena trodnevnom sportsko-zabavnom manifestacijom "Rab Nautic Passion" u sklopu koje su na rapskoj rivi svoje brodice izlagali najbolji rapski mali brodograditelji dok su na atraktivnim lokacijama u starom gradu održane modne revije s kolekcijama domaćih dizajnera i dizajnerica. Lipanj je donio još jedan vrhunski organiziran Međunarodni rapski triatlon, 25. 26. i 27. srpnja moći ćemo uživati u desetoj jubilarnoj Rapskoj Fjeri, dok nas u mjesecu kolovozu očekuje treći za redom Rab Summer Festival koji u srcu turističke sezone nudi nastupe najpoznatijih svjetskih i domaćih pjevačkih zvijezda te modernu zabavu i uživanje u kvalitetnoj muzici. Biti će tu i inovativnih zabava poput prve utrke gumenjaka na Jadranu, "Gommoni Race" predviđene za 13. kolovoza sa startom na Veljoj rivi. Na utrci će moći nastupiti svi zaljubljenici u ovu vrstu plovila željni brzine i naravno, dobre zabave. Uz atraktivne nagrade za najspretnije i najbrže, svi će se zajedno zabaviti na ludom After Gommoni Race Party-u uz DJ-eve, hostese i plesačice.

Prijatelji iz San Marina na Rapskoj Fjeri

Vreva u luci

Sveti Ivan

Podmladak Folklornog društva Rapski tanac pleše na Trgu Slobode

Obiluje Rab mnogim velikim imenima i legendama poput one o zaštitniku sv. Kristoforu čije su moći obranile grad u IX. stoljeću od napada Normana ili pak one o svecu klesaru Marinu koji je otisnuvši se s Raba pred Dioklecianovim progonom na drugoj obali Jadrana utemeljio grad San Marino

Barbat - najnoviji trajekt iz flote Rapske plovidbe

gradnju gornjih katova zvonika katedrale sv. Stošije u Zadru. Čak je i nekoliko uvažanih engleskih profesora koji su pisali o hrvatskoj baštini, za crteže Thomasa G. Jacksona istaknulo kako se radi o neprocjenjivo važnom istraživačkom opusu. Hrvatski su konzervatori predvođeni još jednim vrijednim Rabljaninom, prof. Miljenkom Domijanom, glavnim konzervatorom pri Ministarstvu kulture RH, uvidom u Jacksonove crteže i zapise uspjeli dodatno proniknuti u neke morfološke zadanosti i arhitektonske elemente pri rekonstrukciji i djelomičnoj rekonstrukciji svetišta s deambulatorijem crkve i samostana Sv. Ivana. Pod nadzorom prof. Domijana obnovljen je i kompleks rapske katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije skupa s poznatim Nakićevim orguljama na kojima je djela starih majstora nedavno izvodio i proslavljeni britanski orguljaš Nicholas Jackson, unuk već spomenutog arhitekta, a rapskoj katedrali i njenim konzervatorima dodijeljeno je najviše europsko priznanje za očuvanje kulturne baštine "Europa Nostra".

Rapska fjera

Obiluje Rab i mnogim drugim velikim imenima i legendama poput one o zaštitniku sv. Kristoforu čije su moći obranile grad u IX. stoljeću od napada Normana vraćajući odapete strelice s gradskih bedema natrag na osvajačke lađe ili pak one o svecu klesaru Marinu koji je otisnuvši se s Raba pred Dioklecianovim progonom na drugoj obali Jadrana utemeljio grad San Marino. I tako, dok De Dominis još uvijek čeka jače zauzimanje današnjih biskupa za njegovu potpunu rehabilitaciju, dva grada San Marino i Rab pod okriljem svojih svetača zaštitnika Sv. Marina i Sv. Kristofora već desetljećima njeguju tradiciju uzajamnih sus-

reta i prijateljske suradnje na organizaciji kulturnih i povijesno-turističkih događanja, kako u San Marinu, tako i na Rabu.

Najznačajnija među njima svakako je veličanstvena srpanjska Rapska Fjera, trodnevna manifestacija obnovljena po uzoru na "tempus feriarum" jedinstvene općinske javne svečanosti ustanovljene daleke 1364. u počast kralju Ljudevitu i oslobođenju Raba od Mlečana. U gradu se prema odluci tadašnjeg rapskog Velikog vijeća, sastavljenog od deset plemića i pedeset pučana, za trajanja svečanosti nije smjela krojiti pravda niti progoniti dužnike. Ovogodišnja deseta Rapska Fjera iznova će pretvoriti grad u veliku srednjovjekovnu pozornicu pučkog spektakla, slikovitih kostima, zaboravljenih vještina, zanata i viteških nadmetanja, a brojnim rapskim učesnicima Fjere pridružit će se njihovi prijatelji iz San Marina, Monte Giardina, Koenigsbruna i drugih europskih gradova koji njeguju srednjovjekovnu tradiciju.

More i podmorje

I dok oltarna pala crkve sv. Justine priziva u sjećanje slavnu bitku kod Lepanta iz 1571., mnogobrojne rapske pomorce na mletačkim galijama i legendarnog zapovjednika Ivana de Dominisa, danas pučinom ponosno plove trajekti Rapske plovidbe i moderne brodice poznatih rapskih brodograditeljskih obitelji Pićuljan, Španjol, Krstinić...

Podmorje pak čuva svjedočanstva o pomorstvu i trgovini iz nekih davnijih dana. Jedna od takvih novootkrivenih atrakcija rapskog podmorja svakako je i zaštićeno nalazište kod rta Sorinja koje čuva tajne brodoloma s kraja II. stoljeća prije Krista. Ovo bogato nalazište antičkih amfora sasvim je slučajno 2004.

Dva prijatelja pred rapskom katedralom

godine otkrio poznati rapski ronilac Henrik Plješa-Riko, vlasnik ronilačkog centra Aquasport iz Supetarske Drage. Skriveno pod naslagama pijeska ovo je blago na svega trideset metara dubine i dvjestotinjak metara od rta Sorinj ostalo sačuvano od propadanja i devastacije, a Rab je zahvaljujući Riku i uz stručnu suradnju s inspekcijским službama Ministarstva kulture postao bogatiji za još jednu posebnost i jedinstvenu ronilačku atrakciju.

Novak - Vejzović - Stipišić

Rab je zavičajno utočište i akademika, klasika hrvatske književnosti Slobodana Novaka, čija je slojevita veza s Rabom, po mnogočemu neobična i zagonetna biografska supstanca, dala poseban ton i bila poticajem najznačajnijem dijelu piščeva opusa. Svojim koncertima i opernim kursovima Rab je darivala još jedna njegova počasna građanka, svjetska operna diva Dunja Vejzović, a poput Barakovića stihovima i klapskim skladbama Rab je obgrlio i veliki pjesnik, slikar i me-lograf maestro Ljubo Stipišić-Delmata koji je vlastitim pregrnućem, uz suradnju s vrijednim voditeljima rapskih klapskih družina, muških i ženskih, mladih i starih, formirao jedinstveni klapski zbor spreman izvoditi i zahtjevne oratorijske skladbe.

Nakon ove povijesno-turističke razglednice preostaje nam samo pozvati Vas na Rab, grad i otok slavne prošlosti i neizmjerne ljepote kako bi se i sami uvjerali u sve što smo ovdje ukratko pokušali opisati. Uostalom tek kada putnik namjernik vlastitim očima ugleda i doživi Rab, postaju mu razumljiviji Barakovićeve stihovi koji kazuju:

"Rabe, mnoge časti u tminah ti stoje i nima oblasti tko ti slavu poje."

Primorsko-goranska sportska budućnost

Organizacija

Festival kojemu je po prvi puta domaćinom bio Dječji vrtić "Katarina Frankopan" Krk koji svojim područnim jedinicama "pokriva" cijeli otok Krk odvijao se u organizaciji Zajednice sportova PGŽ, a pod pokroviteljstvom Primorsko-goranske županije i Grada Krka.

10. izdanje

U ovogodišnjem, 10. županijskom izdanju Olimpijskog festivala dječjih vrtića Hrvatske sudjelovali su polaznici dječjih vrtića Grada Bakra, DV Buba Mara Čabar, DV Fijolica Novi Vinodolski, creske Girice, Čavlići iz Čavala, polaznici DV Hlojkica iz Delnica, DV Matulji, Opatija, kraljevički Orepčići, rapske Pahuljice, Zlatne ribice iz Kostrene te mališani DV Radost Crikvenica, DV Rijeka kao i domaćini, polaznici DV Katarina Frankopan Krk.

U finalu je sudjelovalo 560 mališana iz 14 vrtića s područja cijele Primorsko-goranske županije

Intencija organizatora Olimpijskog festivala je da mališani sport ne žive samo na dan održavanja ovog događaja, već da u vrtiću usvojena sportska znanja i vještine obogaćuju i produbljuju tijekom cijelog života. Cilj je olimpijski duh proširiti što je više moguće

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimili: Petar FABIJAN i Mladen TRINAJSTIĆ

Čak 560 mališana iz 14 vrtića s područja cijele Primorsko-goranske županije sudjelovalo je na jubilarom, 10. županijskom izdanju Olimpijskog festivalu dječjih vrtića Hrvatske, manifestaciji koja je 14. svibnja održana u Krku na terenima sportskog centra "Josip Uravić Pepi".

Pravo more malih, natjecateljski "našpananih" atletičarki i atletičara - trkača, skakača, bacača ali i nogometaša i nogometašica s tribna je pratila i bodrila ništa manje brojna publika - gledatelji i navijači koji su bodrili i gromoglasnim navijanjem borilištima doslovno nosili mališane u njihovim nastojanjima da pruže nabolje od sebe. Nitko tko se tog dana zatekao na sportskim borilištima krčkog nogometnog stadiona nije mogao ne osjetiti tsunami pozitivnih emocija, razigranosti i veselja kakvo u svom okružju mogu stvoriti samo djeca.

Male-velike sportaše koji su, natječući se u pet festivalskih disciplina - trčanju na 50 metara, štafeti 4 x 25 metara, bacanju lop-tice u dalj, skoku u dalj i nogometu branili

boje svojih vrtića, gradova i općina iz kojih dolaze hrabrile su njihove vrtičke tete, nemali broj trenera s kojima su se pripremali ali i više no respektabilan broj roditelja, teta i stričeva, noniča i nona kao i prijatelja malenih sportaša. lako su natjecanja u svim disciplinama bila izjednačena i napeta do samoga kraja, na koncu su se najuspješnijima pokazali mali Riječani, polaznici Dječjeg vrtića Rijeka sa Zamenta koji su se s osvojena 144 boda sasvim zasluženo prometnuli u pobjednike Festivala. Drugo mjesto (drugu godinu zaredom) osvojili su Krčani, polaznici Dječjeg vrtića "Katarina Frankopan" dok je treće mjesto pripalo šampionima prošlogodišnjeg natjecanja - malenim Opatijcima.

Životna škola

Siniša Krajač, pomoćnik glavnog tajnika Hrvatskog olimpijskog odbora rekao nam je kako je Olimpijski festival dječjih vrtića sasvim sigurno najbolja promocija sporta i olimpizma.

- Ovo je ne samo promocija sporta s kojim se djeca na ovakvim manifestacijama nedvojbeno upoznaju, ovo je ponajprije dobra životna škola u kojoj se mališani uče fair-playu, prihvaćanju obaveza, odgovornosti,

građenju odnosa prema timskim kolegama ali i onima s kojima se nadmeću. Naravno, tu se sreću i sa svojim prvim pobjedama i porazima, uspjesima i neuspjesima, naglasio je dodavši kako je duboko uvjeren da će svi koji su se zatekli u Krku, posebice vrtičarci s tamošnjeg sportskog borilišta otići obogaćeni velikim i vrijednim životnim iskustvom.

Slične dojmove o tom, sad već tradicionalnom sportskom događanju prenio nam je i Slobodan Gračković, predsjednik Zajednice sportova PGŽ, institucije koja je sa otočnim vrtićem "Katarina Frankopan", PGŽ i Gradom Krkom bila glavni organizator Olimpijskog festivala.

- Ovo je peto izdanje spomenute manifestacije koje se ne održava u Rijeci, gradu gdje je, barem što se PGŽ tiče, sve počelo. Davno smo ocijenili da je ovaj Festival toliko lijep i vrijedan te da je važno učiniti ga "putujućim" kako bi stanovnici svih dijelova naše županije mogli doživjeti sve ono lijepo čemu su prvih nekoliko godina mogli svjedočiti samo Riječani. Svako okupljanje, pa tako i ovo krčko potvrđuje da svi koji se angažiraju oko ovih mališana i njihova bavljenja sportom čine odličan i smislen posao te

Ružica Krulić,
DV Rijeka

Sport važan dio odgojnog programa

Domaćini su za Festival spremili svoju vrtićku reprezentaciju sastavljenu od mališana, polaznika svih 8 područnih vrtićkih jedinica s cijelog otoka.

- Djeca su prošla kroz provjere motoričkih sposobnosti u čemu su nam uvelike pomogli treneri krčkog atletskog i nogometnog kluba, tako da možemo reći da boje otoka ovog puta brane najbolji od najboljih, prenijela nam je Sunčica Maračić, voditeljica krčkog vrtića. Svi su uzbuđeni i "nabrijani" jer se uglavnom radi o djeci koja su uključena u sportske aktivnosti i poznat im je osjećaj kakav nose sportski ogledi. S djecom organizirano radimo tijekom cijele godine i sport je odavna važan dio naših redovnih odgojnih programa, zaključuje teta Sunčica, od koje smo doznali kako sportske uspjehe i nesupjehe malih predškolaca nerijetko znatno emotivnije i dramatičnije od natjecatelja proživljavaju njihovi roditelji. I teta Ružica Krulić, neformalna "šefica" pobjedničkog tima DV Rijeka pohvalila se kako se u zametskom vrtiću već dulje vrijeme s djecom radi po posebnom programu nazvanom "Igram do sporta". - Svakog dana djeca uživaju u 45-minutnom vježbanju i bavljenju sportom koje vodi naša trenerica, odgajateljica kineziološke struke. Da se takav rad isplati potvrđuje titula županijskih prvaka ali i osmjesi djece koja sve svoje pobjede i poraze ipak doživljavaju kao igru. Puno je tu emocija, posebice onih pozitivnih. Jednako kao mališani, sve dobro i manje dobro što se zbiva na sportskim borilištima proživljavaju i njihove tete. Djeci uporno ponavljamo kako je važno sudjelovati, a oni uvijek odgovaraju da žele i pobjediti. Eto, ostvarilo im se, emotivno je zaključila teta Ružica koja se po razgovoru priključila velikoj završnoj fešti malih Riječana i njihovih brojnih navijača.

Velika fešta pobjednika, malih Riječana i njihovih brojnih navijača

Slobodan Gračković, Irena Žic-Orlić i mr. Sergio de Privitellio

da na najbolji mogući način pridonose odrastanju novih zdravih i sretnih generacija naših mladih. Ovdje nema, niti je ikad bilo poraženih. Ovdje su svi pobjednici s time da će naravno, oni koji ostvare nabolje rezultate, biti posebno nagrađeni. Medalje će dobiti i svi ostali natjecatelji a sve kako bi se i na taj simboličan način uvjerali u onu "da je važno sudjelovati" i da je uvijek i svugdje pobjednik svatko tko pruži svoj maksimum i pobjedi samoga sebe. Predsjednik Zajednice sportova PGŽ naglasio je i da je svaki novi Festival sve bolji, sve organiziraniji kao i da su se uz Krk i svi prethodni domaćini na svojim borilištima potrudili organizirati vrhunске sportske ali i edukativne priredbe.

Olimpijski duh

Mr. Sergio de Privitellio, koordinator Olimpijskog festivala rekao je kako je vidljivo da su djeca "zagrijana" za natjecanja ali i da su zahvaljujući svojim vrtićkim tetama i roditeljima odlično pripremljena za suočenje s pobjedama i porazima koji nikome ondje nisu stresna niti "katastrofična" iskustva.

- Mnogi upravo ovom prigodom postaju svjesni svojih mogućnosti i tko zna, možda će današnji dan nekome od ovih mališana biti prekretnica koja će ih usmjeriti ka sportskim vodama. Možda se među njima krije neki novi hrvatski olimpijac ili olimpijka, naglasio je dodavši kako se uz 560 primorsko-goranskih

Ameli Beg Grubišić, Veronika Karlić, Duje Holjar i Ivona Dundović s Raba

mališana na istim manifestacijama organiziranim diljem Hrvatske ove godine natječe više od 14 tisuća predškolaca. Intencija organizatora Olimpijskog festivala je da mališani sport ne žive samo na dan održavanja ovog događaja, već da u vrtiću usvojena sportska znanja i vještine obogaćuju i produbljuju tijekom cijelog života. Cilj nam je sportom "zaraziti" i njihove tete, roditelje i prijatelje te da olimpijski duh proširimo što je više moguće, zaključuje de Privitellio dodajući kako pokretači u tome očito i uspijevaju.

Irena Žic-Orlić, ravnateljica Dječjeg vrtića "Katarina Frankopan" priznala je pak kako od nastupa otočne vrtićke reprezentacije mnogo očekuje.

- Pretprošle smo godine bili treći, lani smo u ukupnom poretku bili drugi, pa se svi nadamo da bismo ove godine prednost domaćeg terena mogli "iskoristiti" za našu veliku, još uvijek nedosanjanu želju - ukupnu pobjedu. Djeca su se pripremala dugo i predano, i kako god na koncu završilo, nećemo biti razočarani jer nam je svima na prvom mjestu druženje, zabava i promocija sporta. U tome smo, kao i sve naše kolege i kolegice iz ostalih predškolskih ustanova koje sudjeluju na Festivalu, sasvim očito uspjeli, zaključila je.

Domaćinima se želja ipak nije ostvarila. Možda dogodine...

Odluka iz penala

Dječja nadanja

Tijek sportskih događanja ali i doživljaj sudjelovanja na ovako velikoj i vrijednoj manifestaciji prokomentirali su nam i sami sudionici. Opatijke Dora Marušić i Eva Stefanuti po prvi su put sudjelovale na tom događanju.

- Ma super je. Odlično je biti ovdje, natjecati se i slušati glasno navijanje naših teta i gledatelja s tribina, ističe skakačica Dora. Eva je dodala kako su se za nastup na Festivalu pripremale dugo: "Djeca s kojom se natječemo jako su dobra i daleko skaću. Voljela bih postati sportašica samo još ne znam hoću li skakati u dalj ili ću se baviti nekom drugom atletskom disciplinom."

Ameli Beg Grubišić, Veronika Karlić, Ivona Dundović i Duje Holjar u Krk su tog jutra stigli sa susjednog Raba.

- Dugo smo i naporno putovali do Krka ali nije nam krivo, kaže Ameli. Svaki smo dan trenirali i spremni smo pokazati što znamo, dodaje Veronika koja se nikako nije mogla odlučiti oko toga jesu li zabavnije bile pripreme ili sam nastup na Festivalu. Najposebnije je to što se ovdje tako glasno navija, zaključio je Duje, nogometni as rapskih "Pahuljica".

Riječanin Niko Zbašnik ukupni je pobjednik trke na 50 metara.

- Zadovoljan sam uspjehom jer se već dugo pripremam za ovaj nastup. Iako se zapravo bavim nogometom, zbog moje su me brzine stavili u trkačku reprezentaciju. Nije bilo teško pobjediti iako je bilo dosta brzih trkača. Ovo mi je bila druga olimpijada i druga medalja. Ma, mogu ja i bolje, rekao je "turbo Niko" kojemu su suparnici te lijepe subote uglavnom gledali leđa. ■■

Niko Zbašnik, Rijeka, pobjednik trke na 50 m

Rezultati

ukupno:

1. DV Rijeka Zamet 144 boda,
2. Katarina Frankopan Krk 129,
3. DV Opatija 127

Nogomet djevojčice:

1. DV Rijeka Zamet, 2. DV Opatija, 3. DV Čavlić Čavle
- Nogomet dječaci:
1. Katarina Frankopan Krk, 2. DV Rijeka Zamet, 3. DV Čavlić

Atletika:

- 50 m dječaci: Niko Zbašnik (Rijeka), Vid Jurešić (Krk), Luka Vučić (Rijeka)
50 m djevojčice: Adriana Ross (matulji), Magdalena Kekelj (Krk), Alis Uljan (Zlatna ribica Kostrena)

- štafeta 4x25m dječaci : 1. Rijeka, 2. Radost Crikvenica, 3. Opatija
štafeta 4x25m djevojčice: 1. Girice Cres, 2. Rijeka, 3. Katarina Frankopan Krk

- skok u dalj djevojčice: Anna Gudović (Matulji), Karla Depeder (Katarina Frankopan), Nika Dokoza (Matulji)
skok u dalj dječaci: Marin Tonković (Zlatna ribica Kostrena), Roberto Rukavina (Pahuljica Rab), Ivan Zaharija (Čavlić)

- bacanje loptice djevojčice: Senia Boza (Čavlić), Lucija Brkić (Opatija), Hana Osman (Radost Crikvenica)

- bacanje loptice dječaci: Mateo Javorić (Radost), Paolo Derenčinović (Čavlić), Duje Holjar (Pahuljica Rab)

Nikad objašnjeni zločin

Napad na Lipu

Lipa 30. travnja 1944.

Lipa je jedno od tri mjesta u svijetu, po dokumentaciji UN-a, koje je u Drugom svjetskom ratu doživjelo potpuno uništenje i spaljivanje, a gotovo svo stanovništvo masakrirano. Bio je to jedan od najstrašnijih zločina Drugog svjetskog rata, izniman po svojoj surovosti i bešćutnosti

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Marinko KRMPOTIĆ i Arhiva ZIP

Po dokumentaciji UN-a utemeljenoj na detaljnim istraživanjima zbivanja u Drugom svjetskom ratu samo su tri mjesta u cijelom svijetu doživjela potpuno uništenje i spaljivanje, a gotovo svo stanovništvo je masakrirano. Ta tri mjesta su Lidice (Češka), Oradur sur Glane (Francuska) i naša - Lipa.

Žalosno je, ali istinito, da vjerojatno premali broj ljudi u Primorsko-goranskoj županiji, a

kamo li u Hrvatskoj, zna za ovaj podatak koji bi itekako dobro došao pri nastojanjima Hrvatske da pokažu svijetu kako Hrvati nisu bili samo ustaše, što je percepcija koju je bivša država itekako uspješno gradila desetljećima. Štoviše, zločin u Lipi toliko je stravično neljudski da bi ga se kao antiratnu opomenu moglo predstavljati u svakom kutku svijeta jer ludilo i sumanost tako bolno progovaraju iz podataka i fotografija tog nedjela da sami po sebi nose poruku - ne ponovilo se. A što se, u stvari, dogodilo...

Neviđen masakr

Zadnjeg dana travnja davne 1944. godine, dok se u zraku već itekako osjećalo proljeće, a mještani Lipa živjeli svoj posljednji dan vjerojatno razmišljajući o poljskim radovima, selo su oko 14.30 sati opkolili pripadnici SS Polizai regimente Bozen. Uvjerivši se da u mjestu nema partizana koji bi im se suprotstavili, ušli su u Lipu oko 15 sati i počeli krvavi pir koji po svojoj bestijalnosti ulazi u najsramnije stranice ratovanja. Puna dva sata izuzetno dobro opremljeni i vojnički savršeno spremni esesovci izvijavali su se nad mještanima, mahom ženama, djecom i starcima. Sve kuće i gospodarske zgrade su zapaljene, nekoliko je žena silovano, ubijena su čak i djeca u kolijevci, a ubojstva su praćena mučenjem pa su parti-

Kako je otkriven zločin

Dokumentaciju o izvršenom zločinu ostavili su sami fašisti, koji su snimali svoju zločinačku rabotu. Zanimljiva je priča o otkriću tih fotografija. Tijekom fašističkog divljanja u Lipi snimio ih je jedan njemački časnik te potom odnio razviti u fotografsku radnju "Maroš" u Ilirskoj Bistrici. Djevojka koja je u fotografskoj radnji primila narudžbi shvatila je prilikom razvijanja da se radi o zločinu i ispravno je pretpostavila, iako nije znala gdje se zločin dogodio, da je riječ o nekom od obližnjih naselja. Upravo stoga ona je, bez znanja esesovca i uz njegovu nazočnost u radnji, kriomice napravila po dva primjerka svake fotografije.

Uručila je njemačkom vojniku po jedan primjerak svake, a ostatak, uz obrazloženje da se radi o neuspjelim fotografijama, bacila u koš za otpatke. Esesovac je nasjeo na tu priču, a po njegovom odlasku djevojka je uzela sve fotografije i spremila ih na sigurno. Odmah po oslobođenju, 1945. godine, foto radnja "Maroš" u svom je izlogu objavila neke od tih fotografija uz javni poziv da se jave oni koji znaju o kojem mjestu i zločinu je riječ. Nije dugo trebalo da netko iz Lipe u izlogu radnje prepozna svoje selo...

Preživjelo je svega nekoliko ljudi koji su u tom trenutku bili izvan sela - Danica Maljevaca

zani, koji su slijedećeg jutra ušli u selo, našli 21 unakažen leš.

Ni sudbina ostalih dvjestotinjak mještana nije bila bolja. Uplašene i šokirane pripadnici elitnih odreda njemačke vojske okupili su ih pod prijetnjom oružja pred mjestom te im rekli kako ih vode u sabirni logor u susjedno mjesto Rupa. No, kod posljednje seoske kuće kolona je zastavljena, ljudi su nagurani u zgradu u koju su najprije ispaljene salve metaka iz mitraljeza, a potom je zapaljena. Hitlerovi specijalci izvana su gledali kako u plamenu uz užasne muke umiru ljudi koji im se ni po kojem segmentu

vojne vještine nisu mogli ni znati suprotstaviti.

Potresno svjedočanstvo

Za svega dva sata uništeno je cijelo selo, govori nam Danica Maljevaca koja od sredine osamdesetih proučava ovaj događaj, a godinama je bila vodič u muzeju u Lipi: "Ubijeno je tog dana ukupno 269 stanovnika Lipe, od čega čak 121 dijete! Najmlađa žrtva bila je sedmomjesečna Bosiljka Iskra. Preživjelo je svega nekoliko ljudi koji su u tom trenutku bili izvan sela, poput moje bake koja je bila na paši i kad je čula pucnjavu i krikove pobjegla

Suradnja Oradoura, Lidice i Lipe

Lijepo je i to što sve više jača suradnja tri mjesta, francuskog Oradour-sur-Glane, čeških Lidice i hrvatske Lipe, koja su najteže stradala u Drugom svjetskom ratu. Naime, na ovogodišnjoj komemoraciji žrtvama Lipe nazočio je predstavnik francuskog gradića Oradur sur Glane, a 11. lipnja predstavnici Općine Matulji i mjesta Lipa posjetili su Lidice u Češkoj. Razmjennom iskustava pokušava se ojačati vlastita prezentacije tragičnih povijesnih zbivanja, a pokušat će se realizirati i prijedlog Francuza po kojem bi se na internetu svi zajedno predstavljali omogućivši time istodobno uvid u sve tri tragedije koje po svom intenzitetu spadaju u najtamnija zbivanja Drugog svjetskog rata.

Delegacija Općine Matulji i mjesta Lipa položile su vijenac u mjestu Lidice u Češkoj, koje je na isti način stradalo od njemačke vojske

Uz ubijenu ženu njemački vojnik pali krov kuće

je u šumu. U samom mjestu preživjela je samo obitelj Zmajla, majka i četvero djece. O tome se pričalo, ali točnih podataka nije bilo sve dok 1983. godine u posjet muzeju s jednom grupom turista nije došla jedna lijepa visoka plavokosa žena u ranim četrdesetim. Dok sam toj skupini turista pričala što se dogodilo ona je počela jako plakati ugledavši sliku ubijenih Andrećevih, a nakon što smo je smirili rekla nam je da je ona Amalija Zmajla i da je tog dana kao devetogodišnja djevojčica vidjela ubojstvo svojih susjeda.

Naime, njen djed tog se dana spremao oko 15 sati izaći u mjesto vidjeti igra li tko boće. No, budući da je zaboravio maramicu zastao je na stepenicama kraj ulaznih vrata i zamolio Amaliju majku Jelicu da mu je donese. Dok je ona išla po maramicu neki je njemački vojnik hicem iz daljine ubio djeda na stepenicama! Shvativši što se dogodilo Jelica je brzo svu svoju djecu, najstariju Amaliju i troje njene male braće, brzo odvela u podrum. Troje najmlađih smjestila je pod klupu, a ona i kći sjedile su u tišini i ne mičući se na klupi dok je vani počinjalo krvoproliće. Amalija se popela na klupu i provirila van te vidjela ubojstvo none i mame susjedne obitelji. Usprkos svom tom užasu ostali su mirni u podrumu pod voltom, a spasilo ih je tijelo mrtvog djeda jer su fašisti pretpostavili kako su tu obavili posao pa nisu ulazili u kuću!

Nažalost, nakon tog događaja njihova majka psihički više nije bila pri sebi, a djeca su otišla svaki svojim putem pri čemu je Amalija otišla u Australiju iz koje se 39 godina kasnije vratila i u muzeju ugledala sliku koju je vidjela vlastitim očima...

Nervoza okupatora

Iako konkretnih dokaza nema (očigledno je i njemačku komandu bilo stid ovog "junačkog" čina), gotovo je sigurno da su pokolj u Lipi počinili pripadnici SS Polizai regimente Bozen, točnije talijanskog gradića Bolzano koji je 1943.-1945. godine bio dio Operativne zone Alpenland pod njemačkom upravom.

Jedan od najstrašnijih zločina Drugog svjetskog rata, izniman po svojoj surovosti i bešćutnosti, imao je svoj uvod u prethodnim ratnim zbivanjima na širem području. Naime, stanovnici Lipe, kao i brojnih drugih naselja ovog dijela Primorsko-goranske županije, u narodnooslobodilački pokret uključili su se

269 imena nanizano je na ploči postavljenoj u memorijalnoj zbirci

već početkom četrdesetih godina prošlog stoljeća, a do masovnog priključivanja partizanima dolazi nakon što je 8. rujna 1943. godine kapitulirala Italija. To, kao i stvaranje sve obimnijeg slobodnog teritorija itekako je brinulo njemačku komandu čija je vojska u Italiji odjednom "za leđima" dobila neugodnog protivnika, a otvarao se i prostor za potencijalni prodor saveznika hrvatskim dijelom Jadranskog mora.

Zbog svega toga vrhovna komanda njemačke vojske, svjedoče dokumenti, odlučuje razbiti snage narodnooslobodilačke vojske u Istri i Primorju te zaposjesti teritorij.

Prvi korak u tom smjeru bila je ofenziva pod nazivom "Wolkenbruch" (Provala oblaka) ostvarena u listopadu 1943. godine. Vojni uspjeh je postignut, ali duh naroda nije slomljen što je bilo vidljivo iz činjenice da se na terenu stvaraju nove i nove partizanske jedinice. Nezadovoljni takvim razvojem događaja fašisti počinju represiju nad civilnim stanovništvom i tu je, u stvari, zametak masakra u Lipi. Naime, u ožujku 1944. godine njemačke kaznene ekspedicije pljačkaju, pale i ubijaju najprije u selu Zvoneće, potom Vele i Male Mune, a 27. travnja Žejane i Veli Brgrad kao odmazdu za partizanski napad kod Rupe u kojem je, navodno, poginulo osamdesetak neprijateljskih vojnika. No, sve to nije utajilo njihovu žeđ za osvetom i 30. travnja krenuli su prema Lipi koju su u 14.30 opkolili...

Čiković: Lipu nećemo prepustiti zaboravu

Sjećanja na ovaj strašni zločin žive i danas kroz različite manifestacije i memorijalnu zbirku koja je smještena u obnovljenoj zgradi seoske škole. Također, na mjestu gdje je većina stanovnika ubijena i spaljena, podignut je spomenik. Svake godine 30. travnja održava se komemoracija u kojoj je ove godine prvi put sudjelovala i delegacija francuskoga grada Oradour-sur-Glane. Štoviše, cilj i želja Općine Matulji, na čijem se području Lipa nalazi, je dalje čuvati ta sjećanja, ističe načelnik Mario Čiković i pojašnjava:

- U proračunu za ovu godinu osigurali smo sredstva za izradu projektne dokumentacije o preuređenju i obnovi tog memorijalnog prostora. Aktivnosti vezane uz tu namjeru realiziramo u suradnji s udrugom antifašista, a

Ruševine kuća izgorjenih pred 67 godina i danas podsjećaju na stravičan zločin

želja nam je revitalizirati ne samo taj prostor, već vratiti ugled koji je imao pred tridesetak i više godina te iznova ovdje ugošćavati autobuse s turistima i održavati satove povijesti školarcima. Smatramo da nije dobro prepustiti zaboravu jedan od najtragičnijih ratnih događaja cijelog ovog područja. Drago nam je što nam je pomoć i suradnju, čim napravimo projektnu dokumentaciju i vidimo troškovnik, ponudila i Primorsko-goranska županija na čelu s županom Komadinom, a nadamo se i pomoći viših državnih instanci", rekao je Čiković pojašnjajući kako bi u podrumskom dijelu zgrade bio smješten etnografski dio, na ulazu bi bio uređen dio za multimedijalnu prezentaciju, a cijeli prvi kat bio bi, kao i do sada, vezan uz prikaz tragedije 30. travnja 1944. godine. ■■

Ogodišnja komemoracija u Lipi

Severinski osnovci školski odmor mogu provesti i u perivoju frankopanskog dvorca koji je od njihove škole udaljen svega 50 metara

Grad Vrbovsko i njegovih osam škola

OŠ Ivana Gorana Kovačića ove školske godine pohađa ukupno 335 učenika o kojima brine 70 nastavnika i ostalog osoblja. Pored matične u Vrbovskom tu su još i škola u Moravicama, Severinu, Gomirju, Lukovdolu, Velikom Jadrču, Jablanu i Senjskom

Napisao i snimio:
Marinko KRMPOTIĆ

Puna 103 kilometra u jednom smjeru treba voziti ukoliko se želi obići svih osam školskih ustanova na području Grada Vrbovskog. Drugim riječima, radi se o udaljenosti od Vrbovskog do, primjerice, Lovrana.

Ovaj brojčani podatak koji nam je iznio Vladimir Mamula, ravnatelj matične OŠ Ivan Goran Kovačić iz Vrbovskog, zorno svjedoči o raspršenosti naselja ovog najistočnijeg dijela PGŽ koji na svojim rubnim dijelovima dotiče Karlovačku županiju, odnosno Sloveniju. Teritorijalno to je jedna od najvećih goranskih lokalnih samouprava s više od 60 naselja u ko-

jima je svojedobno radilo petnaestak škola, a danas ih je ostalo osam - središnja je škola OŠ Ivana Gorana Kovačića u Vrbovskom, a uz nju se veže još sedam područnih škola - osmogodišnje škole Nikola Tesla u Moravicama i Ivan Goran Kovačić u Severinu na Kupi, te četverogodišnje u naseljima Lukovdol, Gomirje, Senjsko, Jablan i Veliki Jadrč.

Neshvatljivo zadovoljstvo nakon masakra

Veseli osnovci Vrbovskog pod "budnim okom" Ivana Gorana Kovačića

Njiva uz školu u Severinu

Uz ovu raštrkanost naselja i školskih zgrada posebnost ove goranske škole svakako je i različit nacionalni sastav koji, na svu sreću, ne stvara poteškoće. Štoviše, upravo u doba Domovinskog rata suživot ljudi ovog kraja izdržao je sve testove i osim pojedinačnih incidenata većih ekscesa nije bilo. Nastavlja se tako i danas, a ta raznolikost vidi se i u tome

Što sa zatvorenim školama

Uz osam dosadašnjih škola na području Grada Vrbovskog postoji još pet starijih i danas zatvorenih školskih zgrada. Riječ je o školama u naseljima Dokmanovići, Plemenitaš, Zdihovo, Kamensko i Ljubošina. Te bi školske zgrade, ističe ravnatelj Mamula, trebalo urediti i pretvoriti u svima korisne objekte: "Moravičani predlažu da se škola u Dokmanovićima preuredi u prostor u kojem bi bio spomen prostor vezan uz znamenite Moravičane - filozofa Gaju Petrovića, akademskog slikara Đorđe Petrovića, glumca Peru Kvrđića... škola u Plemenitašu dio je tamnošnje kiparske radionice, a mislim da bi i ostale stare školske zgrade trebale nekako zaživjeti" kaže Mamula.

Zgrada nekadašnje škole u Dokmanovićima

Ravnatelj OŠ Vrbovsko Vladimir Mamula

što u ovim školama postoje čak tri vjeronauka - katolički, pravoslavni i baptistički! Jedina su škola u PGŽ koja u dvije škole (Gomirje i Moravice) ima tzv. C model obrazovanja nacionalne manjine, odnosno poduku iz srpskog jezika i kulture.

Na lijepo i pozitivne primjere poduke u ovim malim školama uopće nije teško naići. Primjerice, škola u Severinu na Kupi jasno pokazuje kako je kod njih poljoprivreda na visokoj razini. Naime, kraj same zgrade škole smještena je njiva na kojoj se redovno radi i zasađuje krumpir, salata, mrkvice, peršin... Sve to koristi se u školskoj kuhinji, a pri sadnji i ubiranju plodova sudjeluju svi - od učenika do nastavnika. Uz njivu tu je i mali voćnjak, a kraj njive je i sjenica za srne koja je svaki dan puna sijena pa su se ove plahe životinje priviknule dolaziti predvečer. Na toj lokaciji u planu je i uređenje učionice na otvorenom gdje bi se povremeno održavala nastava pa će nakon toga ova škola, smještena uz bajkoviti severinski dvorac, izgledati još romantičnije!

Šahistice u vrhu hrvatskog školskog šaha

U tek nekoliko kilometara od Severina udaljenom Lukovdolu nailazimo na jedan drugačiji pažnje vrijedan sadržaj koji je stvoren

Nastavnici i đaci putnici

Od osam škola koliko ih postoji na području Grada Vrbovsko najveća je ona matična u Vrbovskom koju ove godine pohađa 147 učenika. Škola u Moravicama broji 78 učenika, a dalje slijede Severin 62, Gomirje 15, Lukovdol 13, Veliki Jadro 7, Jablan 7 i Senjsko 5. Više od polovice učenika su putnici koji najviše poteškoća imaju za vrijeme jakih goranskih zima, a ništa manje poteškoća nema ni gotovo jedna trećina nastavnika koji su također putnici i koji da bi svaki dan došli na posao prevaljuju zanimljive relacije: Opatija - Vrbovsko, Viškovo - Veliki Jadro, Gerovo - Vrbovsko, Karlovac - Vrbovsko, Mrkopalj - Vrbovsko, Delnice - Vrbovsko...

zahvaljujući skupini "Sakupljači baštine" koja djeluju unutar Školske zadruge "Kamačnik". Budući da su kroz nekoliko godina rada prikupili poprilično sadržaja vezanih za povijest školstva, odlučeno je da se u PŠ Lukovdol uredi jedna prostorija u kojoj je moguće vidjeti kako je nekada bilo školovanje - gdje je i kako živio učitelj, kakvi su bili razredi, kakav je bio školski pribor... taj je spomen prostor otvoren pred dvije godine i lijepo se uklapa u ponudu Goranovog Lukovdola.

Nužno je svemu ovome dodati i zaista lijepu priču o brojnim uspjesima učenika ovih osam škola. Čisto da ne bi išli odveć u širinu, ravnatelj Mamula spomenuo je samo uspjehe na državnoj razini: "Na vrhu piramide nedvojbeno su šahistice koje vodi Željko Mitrović i koje su punih deset godina u vrhu hrvatskog školskog šaha. Točnije, treba reći na samom vrhu jer su u posljednjih deset godina sedam puta bile prve i tri puta druge! Sjajan uspjeh osvajanja naslova prvakinja Hrvatske male osnove iz Vrbovskog ostvarile su i ove godine, a četvorku kojoj je tom uspjehu čine Suzana Pošmuga, Ivona Krajačić, Arijana Burić i Dorotea Žuteg.

No, puno je i drugih uspjeha - Filip Dujmović prvak je Hrvatske u sviranju saksofona, a Dora Paulić na istom je natjecanju u istoj disciplini osvojila drugo mjesto. Lara Despot prvakinja je Hrvatske u kick boxingu, Školska zadruga Kamačnik u četiri godine postojanja čak je

Pedagogica Tanja Jakovac Kezele

Šahovske prvakinja hrvatskih škola - Suzana Pošmuga, Ivona Krajačić, trener Željko Mirković, Arijana Burić i Dorotea Žuteg

tri puta izborila nastup na državnoj smotri, a posebno je vrijedna glazbena radionica koja nekoliko posljednjih godina svaku školsku godinu stvori jednu pjesmu i objavi je na CD-u. Državne nagrade dobiva i strip grupa, a poljoprivredna sekcija Eko škole, koja postoji svega pet godina, ove je godine na državnoj razini u konkurenciji 80 škola osvojili treće mjesto za program zdrave hrane", govori ravnatelj ističući kako su dobri rezultati i brojne nagrade i priznanja za kvalitetan rad posljedica, između ostalog, i vrlo kvalitetnog stručnog usavršavanja svih uposlenih.

Kvalitetna edukacija

Pojednosti o tom dijelu školskog rada čuli smo od pedagogice Tanje Jakovac Kezele

Više od 50 posto učenika su putnici pa kombi stalno vozi

Informatička opremljenost trebala bi biti bolja, ističe ravnatelj Mamula

Reorganizacija

Kad su ostale goranske škole, ponajprije one na području nekadašnje Općine Delnice, išle u reorganizaciju sustava Vrbovsko i Čabar tome se nisu priključili već je na njihovom području ostala samo jedna velika škola s nizom područnih. Upravo stoga u Vrbovskom se danas ne boje najavljene reorganizacije školskog sustava jer njihov sadašnji sustav odgovara i novim najavljenim kriterijima.

koja stručno usavršavanje smatra predujetom uspjeha u radu s djecom: "Upravo stoga najveći dio naših ljudi provodi stalnu i kvalitetnu edukaciju. Primjerice, krenuli smo Kvalitetnom školom Williama Glasera koja se temelji na kvalitetnim odnosima i isto takvoj komunikaciji kroz koju su i učenik i nastavnik motiviraniji za zajednički rad. Obradili smo niz edukacija iz programa Foruma za slobodni odgoj - čitanje i pisanje za kritičko mišljenje, zdrava hrana u borbi protiv prevencije ovisnosti te prevencija nasilja i rješavanje sukoba mirnim putem i komunikacijom. Upravo tom programu posvećujemo najviše pažnje jer u našoj višenacionalnoj sredini želimo spriječiti takve sukobe i u tome u velikoj mjeri uspijevamo. Štoviše, na ovogodišnjem natječaju Foruma za slobodu odgoja osvojili smo na državnoj razini u konkurenciji 181 škole treće mjesto na temu "Medijacijom protiv nasilnog rješavanja sukoba". Nagrada je potvrda da smo na pravom putu i obvezuje nas da učinimo korak dalje, odnosno početkom sljedeće školske godine osnujemo mali medijacijski klub u školi te na taj način razvijamo ideju komunikacije i nenasilnog rješavanja sukoba.

Također, veliku pažnju posvećujemo i edukaciji toga kako se obraniti od zlostavljača i to ne samo vršnjaka, već i starijih nepoznatih

Uz školsku zgradu u Vrbovskom učenici redovno zasađuju krumpir, salatu, mrkvicu, peršin...

osoba, ali i seksualnog zlostavljanja poznatih osoba, a sve to realiziramo kroz tzv. Teen CAP program kojeg su učenici odlično prihvatili, a u njega, kao i u gotovo sve druge aktivnosti redovno uključujemo i roditelje za koje smo pokrenuli i posebnu Školu roditeljstva koju pohađaju roditelji učenika prva četiri razreda", ističe prof. Jakovac.

U deset godina izgubili šest razreda

OŠ Ivana Gorana Kovačića ove školske godine pohađa ukupno 335 učenika o kojima brine 70 nastavnika i ostalog osoblja, govori ravnatelj Mamula ističući kako, kao i u ostalim dijelovima Hrvatske, posebno Gorskog kotara, broj učenika iz godine u godinu - pada:

- Analiza posljednjih deset godina pokazuje da ove godine školu pohađa čak 154 učenika manje no što ih je bilo 2001. godine, odnosno da smo u tom desetljeću izgubili šest razreda! Nažalost, takav se trend nastavlja pa ćemo još samo iduće školske godine, primjerice, imati dva osma razreda, a nakon toga samo po jednu skupinu imat će svaki razred što je pred 30-40 godina bilo nezamislivo. Naravno, osipanje učenika dovodi i do problema tehnološkog viška jer iz godine u godinu imamo sve više nastavnika koji nemaju dovoljan broj sati, a istodobno, zbog sustava kojeg moramo poštovati, možemo imati zaposlenog samo jednog knjižničara, pedagoga i informatičara pa ti ljudi moraju putovati po svim školama što zasigurno nije dobro kad je riječ o kvaliteti njihova posla.

Uz to muče nas i druge poteškoće. U matičnoj školi to su prozori, odnosno stolarija koja je postavljena 1961. godine i u tih pola stoljeća toliko je dotrajala da u krajnim razredima školske zgrade imamo gubitak energije od 30-40 posto, a čak i kad nam centralno grijanje radi punom parom u tim razredima maksimum je 12 stupnjeva! Znam da je ulaganja u izmjenu stolarije jako skupo, ali se nadam da će se to početi rješavati.

Drugi problem je opremljenost informatičkih kabineta. Za to je nadležno ministarstvo koje nam punih 7 godina nije obnovilo tu opremu, a spašava nas Grad Vrbovsko koji svake godine kupi 3-4 nova računala pa se s time krpamo, ali je žalosno da nemamo jednu pravu potpuno opremljenu suvremenu informatičku učionicu, zaključuje Mamula. ■

Dobitnica godišnje nagrade PGŽ za promicanje biomedicinskih znanosti - Marina Šantić

Kod nas je teže doći do uspjeha, ali je moguće

Naši znanstvenici imaju fantastične ideje - vani uspijevaju, ali u Hrvatskoj te ideje često ne mogu realizirati do kraja. Zato je važna suradnja s vanjskim institucijama, koju uspostavljamo kroz zajedničke projekte

Razgovarao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Riječka znanstvenica prof. dr. sc. Marina Šantić dobitnica je godišnje nagrade Primorsko-goranske županije za izuzetan doprinos unapređenju biomedicinske znanosti, uz obrazloženje da joj se dodjeljuje "za uspješan znanstveni rad i još više za doprinos ugledu riječke znanstvene zajednice i Primorsko-goranske županije".

Marina Šantić do sada je višestruko nagrađivana: kao najbolji mladi znanstvenik za temeljne medicinske znanosti i ostala znanstvena područja 2005. godine dobila je priznanje Medicinskog fakulteta, a godinu dana kasnije i nagradu Zaklade Sveučilišta u Rijeci za prirodne i medicinske znanosti. Dobitnica je i državne Nagrade za znanost u 2008. godini. Prošle godine godišnje priznanje dodijelio joj je Grad Rijeka, a ove godine Primorsko-goranska županija.

Sve je počelo Legionellom

Marina je rođena u Puli, diplomirala je sanitarno inženjerstvo na Medicinskom fakultetu u Rijeci, usavršavala se na Sveučilištu u Heidelbergu u Njemačkoj. Od 1998. u stalnom je radnom odnosu u Zavodu za mikrobiologiju i parazitologiju riječkog Medicinskog fakulteta, a 2010. godine izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje izvanredni profesor na Katedri za mikrobiologiju i parazitologiju.

Svoj dosadašnji znanstveni rad posvetila je dvjema bakterijama: Legionella pneumophila i Francisella tularensis.

Bakterija koja izaziva Legionarsku bolest bila je tema Vaše doktorske disertacije koju ste obranili na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu. Bili ste tada dio tima dr. Miljenka Dorića koji je postigao uspjeh u svjetskim razmjerima i dao veliki doprinos istraživanju uzročnika ove bolesti?

– U životu, a osobito u ovim našim znanstvenim vodama, vrlo je bitno tko ti je mentor. Kad završimo fakultet mi smo na nultoj razini. Novak si, ne znaš kojim ćeš smjerom krenuti, imaš osnovno znanje koje je dosta konfuzno

Koordinator za Istočnu Europu

Američko mikrobiološko društvo imenovalo vas je svojom predstavnicom u Hrvatskoj i Istočnoj Europi. O kakvom je društvu riječ i kakva je vaša konkretna uloga na ovome području?

– Zadatak je Društva promicanje mikrobiologije u svijetu, u našem Sveučilištu, gradu, zemlji, regiji Istočnoj Europi. Moj zadatak koordinatora je većinom vezan uz mlade ljude u smislu da studenti, ako žele ići van i dobiti stipendije od američke vlade, imaju nekoga kome se mogu obratiti i tko to može organizirati.

Još uvijek malo ulažemo u znanost

Kako ocjenjujete uvjete za rad znanstvenika u Hrvatskoj, Rijeci? I koliko je uopće hrvatska znanost, pa i konkretno u području biomedicine kojom se vi bavite, prepoznata i priznata u Europi i svijetu.

– Mi još uvijek u znanost jako malo ulažemo u omjerima s velikim zemljama poput onih koje sam spominjala – Amerika, Njemačka, Engleska, Francuska. Još uvijek je taj fond za znanost toliko mali da bi zaista mogli izraziti svoje ideje. A naši znanstvenici imaju fantastične ideje – i sami vidite da vani uspijevaju. U Hrvatskoj te ideje često ne mogu realizirati do kraja i zato je važna ta suradnja s vanjskim institucijama. Ako imate dobru suradnju i imate ideja, onda oni kroz financiranje pomognu da se one realiziraju. Jedan od primjera da je to moguće imamo i na našem fakultetu: to je prof. Jonjić koji ima mrežu suradnje sa cijelim svijetom, ima fantastične ideje i dobar tim. Krenuo je od nule i sam sve stvorio uz pomoć vanjskih institucija i sada je već toliko značajan da ga traže i ljudi iz inozemstva i žele surađivati s njim. Sve je onako kako si napraviš. Uvjeti kod nas su vrlo teški. Ono što želiš postići puno je teže nego negdje drugdje; teže je doći do uspjeha, ali je moguće.

i u tom trenutku mentor je jako bitan. On te usmjerava, vidi koje su tvoje slabosti i vrline, i usmjerava te. Prof. Miljenko Dorić je u ono vrijeme, srećom, bio puno angažiran na fakultetu i ja sam ušla u njegov tim koji se bavio Legionellom pneumophilom.

Nakon završetka fakulteta zapravo sam počela raditi doktorat u Njemačkoj. Bila sam tamo godinu i pol dana i radila na drugoj bakteriji. U jednom trenutku dr. Dorić je bio u dilemi nastaviti ili ne istraživanje Legionelle i sazvao je sve "legionelaše" u Berlin, tražeći da se uspostavi mreža znanstvenika koji se time bave. Tada sam se odlučila vratiti u Rijeku i pridružiti njegovom timu.

Teroristička bakterija

Da je vaš rad bio itekako zapažen pokazuje i to da ste na osnovu njega dobili ponudu da odete u SAD, gdje ste krenuli u istraživanje još jedne bakterije – Francisella tularensis, bakterije koja može biti upotrebljena kao biološko oružje.

– Među znanstvenicima koji su na poziv dr. Dorića došli u Berlin bio je i prof. dr. sc. Yousef Abu Kwaik, američki stanični biolog. On je imao princip da želi upoznati svoje suradnike, ne samo preko izmjene podataka i maila, pa je 1999. došao u Hrvatsku i počeli smo surađivati na projektu Legionelle. Već tada je želio da dođem kod njega u SAD odraditi doktorat s kojim sam bila pri kraju. No, tada sam zatrudnjela i to se nije realiziralo. Dvije godine kasnije, odlučila sam otići u Ameriku. Profesor to danas priča kao anegdota: "Došla je u laboratorij s djetetom od dvije godine i

Marina je zaposlena u Zavodu za mikrobiologiju i parazitologiju riječkog Medicinskog fakulteta

mamom koja ne govori engleski. To neće biti dobro". Međutim, radila sam po cijeli dan, i u ono vrijeme, naravno zahvaljujući i drugim ljudima koji su radili u laboratoriju, objavili smo najveći broj radova i dobili projekte milijunske vrijednosti. Prof. dr. Abu Kwaik rekao je da su te dvije godine bile među najproduktivnijim.

Tada je nastao i novi projekt. U to vrijeme u Americi je bio aktualan bioterizam i profesor i ja smo napisali projekt koji je otvorio to drugo područje i istraživanje Francisella tularensis. Kad sam se vratila u Hrvatsku uspostavila sam svoj projekt, dobila nacionalni projekt i okupila istraživački tim, a ono na što sam jako ponosna je da sam okupila sve istraživačke grupe koje se u Europi bave ovom bakterijom, iz Francuske, Češke, Švedske, Engleske i Njemačke. Zajednički smo prijavili dva projekta u okviru EU i oba su pozitivno refundirana ali nismo dobili financiranje. Na listi čekanja smo, ali vrlo je važno da smo proširili suradnju. To nije jednostavno. Za razliku od Amerikanaca, koji imaju tendenciju komunicirati i razmjenjivati iskustva i ljude, mi u Europi smo zatvoreni u svojim laboratorijima, u svojim granicama.

Vaše usavršavanje u SAD-u donijelo je koristi i ustanovi u kojoj radite.

– Znanost i tehnologija idu takvom brzinom naprijed da ne možemo funkcionirati sami i odlično je ako nas netko uključi u svoj globalni projekt. Osim toga, kroz takvu suradnju otvorili su se projekti, također milijunske dolarske vrijednosti. Naše Sveučilište i Fakultet svakako od toga imaju profit, a profitiraju i ljudi jer imaju mogućnost otići u Ameriku. Uspostavljen je transfer znanja i tehnologije. Već je dvoje studenata kojima sam bila mentor bilo tamo. To je ono što vrijedi, a osobito je važno da se ti mladi ljudi vrate k nama. ■■

Mislim da ćemo ove godine izvesti više od tone smokvenjaka u Englesku, a planiramo otvoriti i neka nova tržišta. Naši najnoviji proizvodi su delicija od maruna i marunela, koje proizvodimo od lovranskog maruna, kaže poduzetni Krste Bistre

Naš "mali znak pažnje" danas je komercijalni proizvod

Smokvenjak konobe Kali

Lepeza proizvoda

Obitelj Bistre konobu "Kali" otvorila je 2005. godine u istoimenom mjesto iznad Medveje, na strmim obroncima Učke s kojih se pruža fantastičan pogled na morskou obalu i Opatijsku rivijeru. Konoba je svojevrsna "posljednja fronta" pred nepokorenom prirodom, jer je okružuje stotine četvornih kilometara netaknute "divljine". Od svojih početaka usmjerili su se na kombinaciju kvalitetne prehrane bazirane na gastronomskoj tradiciji ovog kraja, a svoju su ponudu uvijek iznova obogaćivali dodatnim vlastitim proizvodima.

- Željeli smo se izdvojiti od ostalih restorana u regiji, jer je bilo jasno da svoj uspjeh ne možemo graditi na "usputnim gostima" budući da smo "izvan ruke" turističkog prometa, nego moramo razviti renome zbog kojeg će nas gost ciljano posjećivati. Stoga smo odmah počeli proizvoditi vlastitu tjesteninu, a do danas imamo čitavu lepezu svojih proizvoda. Uz tjesteninu, smokvenjake, i najnoviju liniju proizvoda od maruna, imamo i liniju marmelade od smokava, objasnio je Krste Bistre.

Ponuda obogaćena vlastitim proizvodima
- Krste Bistre

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Novitet star stotinama godina hrvatski je izvozni adut za europsko tržište – radi se o smokvenjaku, tradicionalnom hrvatskom gastronomskom proizvodu od smokve i orašastog voća, kojemu su moderno ruho odjenuli vlasnici konobe Kali iz Medveje, i već osvojili nepca engleskih kupaca.

- Naš program je počeo 2007. godine, kada smo krenuli u projekt prerade sušenog voća, a imali smo sreće što su te naše ideje prepoznali i u Primorsko-goranskoj županiji, pri čemu najviše možemo zahvaliti gospodinu Berislavu Tuliću koji nas je stalno gurao naprijed, kazao je vlasnik konobe "Kali" Krste Bistre.

Naglasio je da su on i njegova obitelj, koji vode konobu i neprestano traže nove gastronomske izazove, planirali smokvenjak raditi kao suvenir, dar gostima njihova lokala kao zahvalu za posjetu i "podsjetnik na ugodno vrijeme koje su proveli u Kalima iznad Medveje". Međutim, njihov "mali znak pažnje" ubrzo se pretvorio u traženi komercijalni proizvod.

Kako smo izvezli smokvenjak u Englesku

- Pojavili smo se na opatijskom sajmu suvenirna Kvarner Expo, i odmah prve godine dobili nagradu. Tu nas je opet "u vatru" gurnuo gos-

Delicija od maruna

Konoba "Kali" nalazi se u istoimenom mjesto iznad Medveje, na strmim obroncima Učke

podin Tulić, koji nas je praktički prozvao preko televizije, kazavši da se u Medveji sprema jedan gastronomski novitet koji će se predstaviti na sajmu suvenirna. Iako nismo imali nikakvu ambalažu, i nismo planirali izlaziti u javnost s našim proizvodom, dva tjedna prije početka sajma odlučili smo se ipak prijaviti i "na brzinu" smo složili pakiranje od drva i ribarske mreže koje je davalo dodatni tradicionalni "štih" našem smokvenjaku. Tada smo osvojili drugo mjesto među prehrambenim suvenirima, prisjetio se Bistre početaka komercijalne proizvodnje smokvenjaka.

Ovaj izvorni slatkiš od smokve ubrzo je našao svoje mjesto i na policama trgovine zadruga "Zelenu i plavu", te nastavio put po izložbama suvenirna gdje je uvijek dobivao pozitivne kritike. Tako se 2010. godine ponovo pojavio na sajmu Kvarner Expo, a iako jedino te godine nije osvojio neku od prvih nagrada, upravo je ona bila značajna za njegovu "inozemnu karijeru".

- Ta 2010. godina je bila godina izlaska na englesko tržište. Na sajmu u Opatji zamjetila nas je jedna obitelj iz Engleske koji su ponudili da će promovirati naš proizvod na njihovom tržištu. Mi smo to uzeli s rezervom, ali poslali smo im uzorke za kušanje. Oni su nam vrlo brzo javili da je proizvod ocijenjen izvrsnim ocjenama i da vrlo brzo očekujemo prvu narudžbu. Tako smo početkom prosinca prošle godine prvi puta svoj smokvenjak izvezli u Englesku, a prva pošiljka od stotinjak kilograma razgrbljena je u samo tri sata jednog dana, kazao je Bistre.

Domaća tjestenina s plodovima mora

Delicije od maruna

Nakon uspješnog "debija" na engleskom tržištu, obitelj Bistre nastavila je redovno izvoziti svoj smokvenjak na englesko tržište, a nedavno je odaslata i šesta pošiljka. Istovremeno, planiraju na englesko tržište plasirati i svoju novu liniju proizvoda od lovranskog maruna, ali i proširiti se u neke druge europske zemlje.

- Naši najnoviji proizvodi su delicija od maruna i marunela, koje proizvodimo od lovranskog maruna, a na taj način želimo dodatno doprinijeti popularizaciji ovog izvrsnog lovranskog gastronomskog brenda. Mislim da ćemo ove godine izvesti više od tone smokvenjaka u Englesku, a uz promoviranje naših novih proizvoda, planiramo otvoriti i neka nova tržišta. Već smo uspostavili kontakte u Češkoj gdje ćemo uskoro izići na tržište, a postoji za smokvenjake i velik interes u Norveškoj. Što se Hrvatske tiče, naš prvi kupac je zadruga "Zelenu i plavu" koja nam je i otvorila vrata tržišta, a naši se proizvodi često kupuju tijekom sezone blagdana i kao suvenir kod posjete stranih dužnosnika, zaključio je Bistre.

Primorski desert

Smokvenjak je tradicionalni primorski desert od suhih smokava i badema, čija povijest datira stotinama, pa čak i tisućama godina unazad – prema nekim pričama spominje se još u biblijskom Starom zavjetu, a o tome koliko je popularan bio u Dalmaciji, govori i činjenica da se jedan od nenaseljenih jadranskih otoka zove upravo – Smokvenjak. S druge strane, prisutan je bio i u Istri, gdje ova slastica dijeli ime s lokalnim nazivom za mjesec rujana, odnosno – smokvenjak.

Smokvenjak se radi na način da se osušeni plodovi smokve režu i melju, a u tu smjesu se dodaju razni sastojci i prilozi – od orašastog voća do grožđica.

- Mi proizvodimo razne vrste smokvenjaka, s raznim dodacima – šljivama, čokoladom, bademima, grožđicama, a proizvodimo ih i u kuglicama raznih okusa. Na smokvenjaku temeljimo i slastice naše konobe, koje dodatno "začinimo" marunelom i delicijama od maruna, otkrio je neke svoje "tajne" vlasnik konobe Kali Krste Bistre.

Razgovarao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Bodulski poeta, neumorni i vrlo produktivni omišaljski književni stvaratelj Nikola Kraljić nedavno je ljubitelje svog pjesništva razveselio novom, 36. po redu zbirkom pjesama nazvanom "Vega". Koncem prošle godine, upravo na 80. rođendan našeg sugovornika u Art-kinu Croatia predstavljen je i vrijedan dokumentarni film riječkog redatelja Zorana Kreme "Če sem sem, ma beloga tovara ne zovem moro" posvećen Kraljićevoj osobnosti i stvaralaštvu. Sve to dovoljan je razlog za razgovor s tim zanimljivim i nekonvencionalnim otočnim pjesnikom.

1 // NIKOLA KRALJIĆ - PJESNIK, FILOZOF ILI PSIHOLOG?

- Sve spomenuto. Zapravo, ja sam ponajprije ono što najviše volim činiti a to je pisati stihove, loviti ribu i ljubiti djevojke. Moje se životne sklonosti mogu gledati kroz pjesnički, filozofski i psihološki rakurs, kako vam se sviđa. Ja sam osamdesetogodišnjak koji živi od mirovine, piše pjesme i skuplja honorare kako bi kupio novi vanbrodski motor. Moj život, sada umirovljenički, obilježilo je kretanje na relaciji Omišalj-Rijeka-Zagreb-Omišalj, mjesta koja su me kreirala kao čovjeka, pjesnika, psihologa što sam po profesiji ali i filozofa. Svako od tih mjesta utkalo je nešto svoje u moju osobnost ali ono što me najviše nosi i okupira oduvijek je barka, more, ribe, veslanje... Jedna moja zbirka zove se "Poludio od riba". Eto to sam ja. Po profesiji sam psiholog, psihoterapeut i psihodijagnostičar i u tom sam poslu proveo 36 lijepih godina, najdulje u Centru za socijalnu skrb Rijeka. Član sam Društva hrvatskih psihologa, Društva hrvatskih filozofa a ono što mi je najdraže - i član Društva hrvatskih književnika.

2 // ZA VAMA JE 36 NASLOVA POSLJEDNJA JE ZBIRKA PJESAMA "VEGA". PSIHOTERAPEUTSKI REČENO - KAKO JE TO KOD VAS POČELO?

- Istina, ne tako davno predstavio sam spomenutu zbirku a sad je već u završnici priprema nove nazvane "Oblak u moru". Produktivan jesam ali imam i koju godinu. Stoga, rekao bih nažalost, ne treba čuditi tako velik broj mojih djela. Od kad sam započeo pisati, izdajem naslov godišnje. Sve je počelo skoro slučajno. Prvu sam pjesmu napisao još kao školarac u Krku, negdje u poratnom vremenu. Pisao sam, zapisivao svoje pjesme u bilježnicu a onda, kad bi ih se nakupilo - rasparao bih je i spalio. Tako do svoje dvadesete, potom i tridesete godine. Sve je išlo u vatru. Napokon, 1969. godine bio sam pozvan u Žminj na susret čakavskih pjesnika. Za tu sam prigodu napisao 15-tak pjesama a kad sam se vratio kući, dobio sam poziv Zvana Črnje i Mata Jeličića koji su me pitali imam li još pjesama. Odgovorio sam im potvrdno i napisao pjesme koje su 1972. izdane u mojoj

Nikola Kraljić, danas osamdesetogodišnjak koji živi od mirovine, piše pjesme i skuplja honorare kako bi kupio novi vanbrodski motor

prvoj zbirci "Vrime". Tada sam već imao 39 godina. Od tada do danas pišem i izdajem. Mislim da ću deset godina po svojoj smrti još uvijek pisati.

3 / ČAKAVSKI ILI ŠTOKAVSKI IZRIČAJ?

- Opet, sve od spomenutog. Moja prva zbirka bila je na čakavskome ali poslije su uslijedile i mnoge pisane standardnom hrvatskom štokavštinom. Ne preferiram nijedno. Imam zbirke u kojima ima i jednoga i drugoga a čakavski se s književnim jezikom doslovce isprepliće i u nekim mojim pjesmama. Jednako se dobro mogu izraziti u oba oblika, pitanje je samo inspiracije i trenutka. A trenutak kad pišem i kad se hvatam pera ili pak pišaće mašine koju mi je svojevremeno darovala jedna moja prijateljica (kojoj sam davno posvetio pjesmu) najčešće dođe iza dva sata po ponoći. Tada stihovi sami poteku.

4 / "ČE SEM SEM, MA BELOGA TOVARA NE ZOVEM MORO"?

- Odličan film i to ne zato što govori o meni već zbog toga što je uistinu dobro napravljen. Krema je moj mladi prijatelj kojeg znam od kad je učio hodati. Inicijativu koju je iskazao objeručke sam prihvatio i nisam požalio. Film, jednako kao i njegova svečana premijera održana u Croatiji kojoj su prisustvovali brojni uzvanici ali i meni vrlo dragi ljudi nešto su posebno. Volim predstavljanja mojih zbirki pjesama, okupljanja ljudi koji mi mnogo znače u životu tako da me i spomenuta svečanost razgalila. Zahvaljujući tom filmskom djelu javili su mi se i neki ljudi s kojima desetljećima nisam bio u kontaktu. Možemo reći da je i

to na neki način vrlo važno postignuće tog izuzetnog filma.

5 / ŠTO VAM U VAŠEM STVARALAŠTVU ZNAČI OMIŠALJ, OTOK KRK, PRIMORJE A ŠTO BROJNE NAGRADE KOJE STE DO SAD DOBILI?

- Kad sam se rodio, proplakao sam čakavski. Ovo mjesto, ovaj kraj dio su mene i moje osobnosti, utkani su u moje stvaralaštvo. Istina je, sve se mijenja. Mijenja se izgled mjesta, mijenjaju se ljudi i njihov govor. Nema tu drame i ne treba oko toga dizati paniku. Ni Omišalj nije onakav kakav je nekad bio kao što ni ovdašnji dijalektalni govor nije onakav kakvim ga se sjećam. To je život i takvim ga treba živjeti. Čakavsko je književno stvaralaštvo danas ipak na vrlo visokoj razini. Mnogo je kvalitetnih mladih stvaralaca u naponu kreativne snage i zbog toga sam sretan. Omišalj, koliko god drugačiji sada bio, ipak ostaje važnom sastavnicom mog rada. Netko tko ondje danas krene pisati pjesme zasigurno će ih stvarati na svoj način, drugačiji od mogega, drugačiji od jezika kojim se ja izražavam. Tako mora biti. A što se nagrada tiče, na njih pak gledam kao na potvrdu vrijednosti onog što radim. Drago mi je zbog njih ali one nikad nisu, niti će biti cilj rada ijednog pjesnika. Ipak, svakoga pa tako i mene veseli vidjeti da je ono što si napravio, ono što si napisao ostavilo trag i stvorilo dojam kod ljudi koji su te čitali. Dobitnik sam pet nagrada Drage Gervaisa, godišnje nagrade Grada Rijeka, brojnih drugih književnih nagrada ali i priznanja Općine Omišalj, nagrade ljudi iz sredine u kojoj dobar dio godine živim i stvaram što me posebno veseli. ■■

Najviše volim pisati stihove, loviti ribu i ljubiti djevojke

Iza dva sata po ponoći stihovi sami poteku

Prvu pjesničku zbirku "Vrime" objavio sam tek sa 39 godina. Od tada do danas pišem i izdajem. Mislim da ću deset godina po svojoj smrti još uvijek pisati

Recept

Riblji filet u umaku od pjenušca i škampa na podlozi od blitve

Pripremiti filet orade, očistiti 20 dkg repića škampa i 1 dcl pjenušca. Sol, papar, peršin i maslinovo ulje po želji

Na maslinovom ulju malo zagrijati meso škampi i dodati pjenušac te miješati s malo temeljca od škampi. Po želji posoliti, popapriti i narezati peršin i na kraju dodati file od orade koji je prethodno ispečen na gradelama ili roštilju. Tada sve zajedno prokuhati i staviti na blitvu koja je samo blanširana.

Novi vlasnici brod-restorana Arca Fiumana usidrenog u Riječkoj luci obećavaju niz gurmanskih poslastica

“Arca Fiumana”
Adamićev gat, Rijeka
Tel: 319 -084
Radno vrijeme: svakodnevno od 10 - 24 h
www.arcafiumana.hr

Mladi Riječani Stefan Gunarić i šef kuhinje Brane Uzelac čvrsto su preuzeli kormilo broda i uhvatili se u koštac s gastronomskim izazovom te kao novi vlasnici restorana-konobe, usidrenog broda Arca Fiumana, postavili visoku ljestvicu gurmanskih užitaka koje planiraju nuditi.

Ugostiteljska ponuda uglavnom će se temeljiti na autohtonom i mediteranskoj kuhinji koja uključuje i riblje i mesne delicije, no sami naglašavaju da će im riblji specijaliteti biti imperativ u ponudi.

- Izbor jela koji smo sastavili je dosta širok, a svakako želimo izdvojiti domaću tjesteninu, domaći kruh i slastice koje će

se svakodnevno nalaziti svježe pripremljeni u ponudi. Složno su naglasili dnevnu ponudu marendi po popularnim cijenama koje će se kretati između 25 i 35 kuna, a o svježini namirnica ne treba puno govoriti, prvi “susjedi” na vezu su im ribari koji ih i opskrbljuju svakodnevno svježom ribom

U brodskom restoranu ima 90 sjedećih mjesta i ljeti će raditi od 10 do 24 sata, a zimi od 10 do 19 sati. Osim restorana preuređen je i caffe bar koji će svakodnevno raditi do 2 sata, a u potpalublju je smješten pub s vrlo zanimljivim izborom programa za mlade. Da su već okusili miris slave i sami priznaju, pobrali su usmene pohvale zbog pripreme vrhunskih kulinarskih delicija za vrijeme nedavne organizacije “Dana srdele” ali i od međunarodne filmske ekipe koja je u Rijeci snimala film. Ma samo nek’ nam gosti s Arce izlaze zadovoljni, jednoglasno su se složili Gunarić i Uzelac. ■■

Tekst: Dragan Ogurlić
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radoičić

Štorije

Prče iz primorsko-goranskog kraja

Kamenom na raspelo

Crkva svetog Vida u Rijeci gradila se dugo vremena, više od stotinu godina tijekom šesnaestog i sedamnaestog stoljeća. Kažu da se gradila dugo zbog toga što vile nisu dale da se dovrši. Kad bi poznati zidari, Kirci iz Hrvatskog primorja, podigli crkvu za koji metar, preko noći bi im vile uprskale posao. I tako stotinjak godina.

Za mjesto na kojem je izgrađena crkva svetog Vida vezana je jedna legenda koja seže u daleku i davnu 1296. godinu. Na tom je mjestu tada stajala stara crkvice sv. Vida, a preko puta te crkvice i gostionica. Ispred gostionice igrali su mornari na boće, a u blizini je bio zaboden križ s drvenim Isusom. Jednog se dana neko društvo boćalo, a među njima je bio i mornar Petar Lončarić, Kastavac iz Javorike blizu Voloskog. Lončarićeva je družina te nedjelje izgubila sve partije koje je zaigrala. Nesretni Lončarić nije mogao nijednu boću ni koštati ni izbit. Bacao je vrlo neprecizno i cijelo je vrijeme ružno psovao.

U nekoj je partiji morao izbiti najmanju boću, bulina. Prijatelji su mu govorili:

- Ako zbiješ bulina, ova partida j' naša. Ako fališ, sopet te oni dobit.

I Lončarić je promašio. A onda se tako razbjescio da je zgrabio jedan kamen i svom ga snagom bacio na raspelo. Kamen je poletio i pogodio Isusa pravo u trbuh, pod rebro. U tom trenu s raspela je potekla krv, pod Lončarićem se navodno zemlja otvorila, a iz zemlje je suknuo veliki plamen. Zemlja je nevoljnika u hipu progutala, ali ostala je ona ruka kojom je bacio kamen. Nju ni zemlja nije htjela.

To staro čudotvorno raspelo i danas visi u crkvi. A za one mlade koji se ne znaju s mjerom igrati, u narodu je postojala uzrečica: “Ž njega neće niš bit. To j' neki Petar Lončarić.” Zato su i majke znale reći sinovima: “Sinko, sinko, pusti harti i igru na solda, aš ćeš finit kod Petar Lončarić.”

PUTO
VIMA
FRAN
KOPANA

Drivenik

Stari grad Drivenik najbolje je sačuvana utvrda u Vinodolu i dominira Vinodolskom dolinom. Darovnicom hrvatsko-ugarskoga kralja Bele IV., u ime ratnih zasluga, grad dobivaju Frankopani. Predstavnici Drivenika potpisnici su Vinodolskog zakonika 1288. godine. Nakon pogubljenja Petra Zrinskoga i Franje Krsta Frankopana 1671. godine Kaštel postaje posjed bečke komore i od tada gubi na važnosti.

Primorsko - goranska županija
Adamićeve 10
HR - 51000 Rijeka

+385 51 351 600
info@pgz.hr
www.pgz.hr

primorsko
goranska
županija